

**RAPORT Z MONITORINGU
WDRAŻANIA
W ROKU 2010**

*„WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU
WYRÓWNYWANIA SZANS I PRZECIWDZIAŁANIA
WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU
ORAZ POMOCY W REALIZACJI ZADAŃ NA
RZECZ ZATRUDNIANIA OSÓB
NIEPEŁNOSPRAWNYCH
NA LATA 2008-2011”.*

Olsztyn, czerwiec 2011

Spis treści

1. Wprowadzenie	str. 3
2. Priorytet I – Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności	str. 5
3. Priorytet II – Integracja społeczna osób niepełnosprawnych	str. 19
4. Priorytet III – Integracja zawodowa osób niepełnosprawnych	str. 30
5. Priorytet IV - Rodzina wobec niepełnosprawności	str. 39
6. Priorytet V – Partnerstwo społeczne na rzecz wyrównania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych	str. 42
7. Podsumowanie i wnioski	str. 52

Raport z monitoringu

za 2010 r. z realizacji zadań wynikających z „Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2008-2011”

Wprowadzenie

Działania na rzecz osób niepełnosprawnych podejmowane przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w roku 2010 oparte były w głównej mierze na wdrażaniu „Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2008-2011”, który został przyjęty do realizacji Uchwałą Nr XIV/281/07 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 28 grudnia 2007 r. Zadania realizowano zgodnie z przyjętym harmonogramem, stanowiącym załącznik do w/w programu.

Do monitoringu i ewaluacji „Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2008-2011” powołano w roku 2008 Zespół Monitorujący (uchwała Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 25/212/08/III z dnia 13 maja 2008 r.), którego zadaniem jest m.in. ocena efektywności realizacji *Programu*, wydawanie opinii na temat podejmowanych działań, przedstawianie wniosków, opinii i zagrożeń w zakresie wdrażania oraz opiniowanie corocznych raportów z jego realizacji.

Koordynatorem realizacji w/w programu jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Raport z monitoringu wdrażania *Programu* opracowano w oparciu o materiały przekazane przez 21 powiatowych centrów pomocy rodzinie, a także jednostki współpracujące:

- Warmińsko-Mazurskie Kuratorium Oświaty,
- Komendę Wojewódzką Policji w Olsztynie,
- Wydział Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie,
- Warmińsko-Mazurski Sejmik Osób Niepełnosprawnych w Olsztynie,
- Okręgowy Inspektorat Pracy w Olsztynie,
- Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w Olsztynie,
- Warmińsko-Mazurski Oddział Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

oraz jednostki organizacyjne samorządu województwa wdrażające poszczególne cele *Programu*, a także organizacje pozarządowe współpracujące przy jego realizacji.

Przy opracowaniu *Raportu* z realizacji zadań *Programu* wykorzystano również analizy własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Realizacja *Programu* w 2010 r. polegała w dużej mierze na kontynuacji zadań, zawartych w poprzednim „Wojewódzkim programie wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych na lata 2004-2007”, które z uwagi na ich charakter ciągły, uznano za priorytetowe.

Jednocześnie realizowano zadania nowe wynikające ze zdiagnozowanych aktualnych potrzeb osób niepełnosprawnych, a także umożliwiające wykorzystanie środków UE w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Za cel strategiczny *Programu* uznano – „Równe szanse, aktywne postawy osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim”.

W roku 2010 Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego realizował zadania na rzecz osób niepełnosprawnych w oparciu o n/w priorytety:

1. Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności.
2. Integracja społeczna osób niepełnosprawnych.
3. Integracja zawodowa osób niepełnosprawnych.
4. Rodzina wobec niepełnosprawności.
5. Partnerstwo społeczne na rzecz wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych.

W każdym z priorytetów zdefiniowano cel ogólny oraz działania służące jego realizacji. W roku 2010 zostały zmonitorowane i zmierzone, na podstawie wskaźników określonych w *Programie*, efekty działań realizowanych przez poszczególne instytucje wdrażające.

Działania zrealizowane w roku 2010 w ramach określonych priorytetów Programu i osiągnięte efekty.

Priorytet I

Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności.

Cel ogólny: Rozszerzenie zakresu usług na rzecz zapobiegania powstawaniu niepełnosprawności oraz ograniczania jej skutków na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Profilaktyka zdrowotna oraz ochrona środowiska naturalnego, pracy i zamieszkania mają podstawowe znaczenie w działaniach wszystkich podmiotów, zmierzających do wyeliminowania lub znacznego ograniczenia skutków niepełnosprawności.

Zapobieganie niepełnosprawności jest dla społeczeństwa mniej kosztowne niż konieczność zapewnienia późniejszej opieki nad osobami niepełnosprawnymi i podejmowanie działań zmierzających do ich integracji ze społeczeństwem.

Działania:

1. Wczesne wspomaganie rozwoju dzieci niepełnosprawnych.

Dla skutecznego zapobiegania skutkom niepełnosprawności niezbędne jest wczesne usprawnianie niemowląt i dzieci obciążonych genetycznie, co ograniczy ich niepełnosprawność w późniejszych latach. Istotną rolę w tym zakresie odgrywają ośrodki i punkty wczesnej interwencji dla tych dzieci.

Zadania dotyczące wczesnego wspomagania rozwoju dzieci niepełnosprawnych były głównie realizowane przez samorządy powiatów województwa warmińsko-mazurskiego.

Ośrodki i punkty wczesnej interwencji dla dzieci zagrożonych niepełnosprawnością funkcjonujące na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2008 – 2010.

Rok	Liczba ośrodków lub punktów wczesnej interwencji	Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z ośrodka lub punktu wczesnej interwencji (rocznie)
2008	14	1469
2009	10	1643
2010	12	1884

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

Z informacji zebranych z powiatowych centrów pomocy rodzinie wynika, że w roku 2010 na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonowało 12 tego rodzaju ośrodków i punktów. Działania tych podmiotów polegały m.in. na pobudzaniu

psychoruchowego i społecznego rozwoju dzieci, zapobieganiu pogłębiania się niepełnosprawności oraz przygotowaniu dzieci do podjęcia nauki.

Jednak w 12 powiatach nie występuje żadna z form wczesnego usprawniania, dlatego należy inicjować działania zmierzające do wyrównywania szans w dostępie do tego typu usług w każdym powiecie.

Od 2009 roku realizowano także program PFRON „Wczesna pomoc dziecku niepełnosprawnemu”, którego celem strategicznym jest rehabilitacja dzieci (z wyłączeniem rehabilitacji medycznej).

Realizacja programu PFRON „Wczesna pomoc dziecku niepełnosprawnemu” w województwie warmińsko-mazurskim.

Rok	2009	2010
Liczba wnioskodawców	1	3
Kwota dofinansowania	27.500,00	50.843,00

(Źródło: dane statystyczne z W-M/O PFRON w Olsztynie)

W roku 2010, w ramach w/w programu, PFRON dofinansował:

- Polskiemu Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Giżycku,
- Polskiemu Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Nidzicy,
- Polskiemu Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Olecku,

prowadzenie rehabilitacji społecznej dla dzieci niepełnosprawnych w wieku do 7 lat, na łączną kwotę 50.843,00 zł. W w/w projekcie uczestniczyło łącznie 34 niepełnosprawnych dzieci.

2. Opracowywanie lokalnych programów sprzyjających zdrowemu stylowi życia.

W zapobieganiu niepełnosprawności i ograniczaniu jej skutków szczególne znaczenie ma informowanie społeczeństwa na temat głównych przyczyn niepełnosprawności oraz opracowywanie i wdrażanie lokalnych programów sprzyjających zdrowemu stylowi życia.

a) działania samorządu województwa warmińsko-mazurskiego:

Działania Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego w tym zakresie są realizowane w głównej mierze przez Departament Zdrowia Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko – Mazurskiego w Olsztynie.

Samorząd Województwa w roku 2010 dofinansował, na łączną kwotę 56.500,00 zł, zadania w zakresie profilaktyki niepełnosprawności, realizowane przez organizacje pozarządowe.

W ramach tych działań zorganizowano m.in.: imprezy rekreacyjno – sportowe, zajęcia rehabilitacyjne i terapeutyczne, liczne spotkania integracyjne, warsztaty artystyczne, itp., w tym m.in.:

- „Dzień Godności” – imprezę rekreacyjno-sportową realizowaną przez Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Jezioranach. W rozgrywkach sportowych, konkursach, zabawach z rycerzami, występach artystycznych oraz przemarszu kolorowego korowodu przez miasto wzięło udział 156 osób niepełnosprawnych,

- „Żyj aktywnie – profilaktyka geriatryczna na rzecz osób starszych niepełnosprawnych”, zadanie realizowane przez Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów z siedzibą w Warszawie. W licznych spotkaniach artystyczno-sportowych uczestniczyło około 500 osób,
- „Dąż do sprawności – VI spartakiadę Amazonek”, zorganizowaną przez Olsztyńskie Towarzystwo „Amazonki”, z udziałem 120 osób,
- „W zdrowym ciele zdrowy duch”, projekt Towarzystwa Przyjaciół Dzieci Oddział Okręgowy w Morągu. W spotkaniach z internistą, dietetykiem, kosmetyczką oraz w zajęciach z aerobiku uczestniczyło 35 osób niepełnosprawnych.

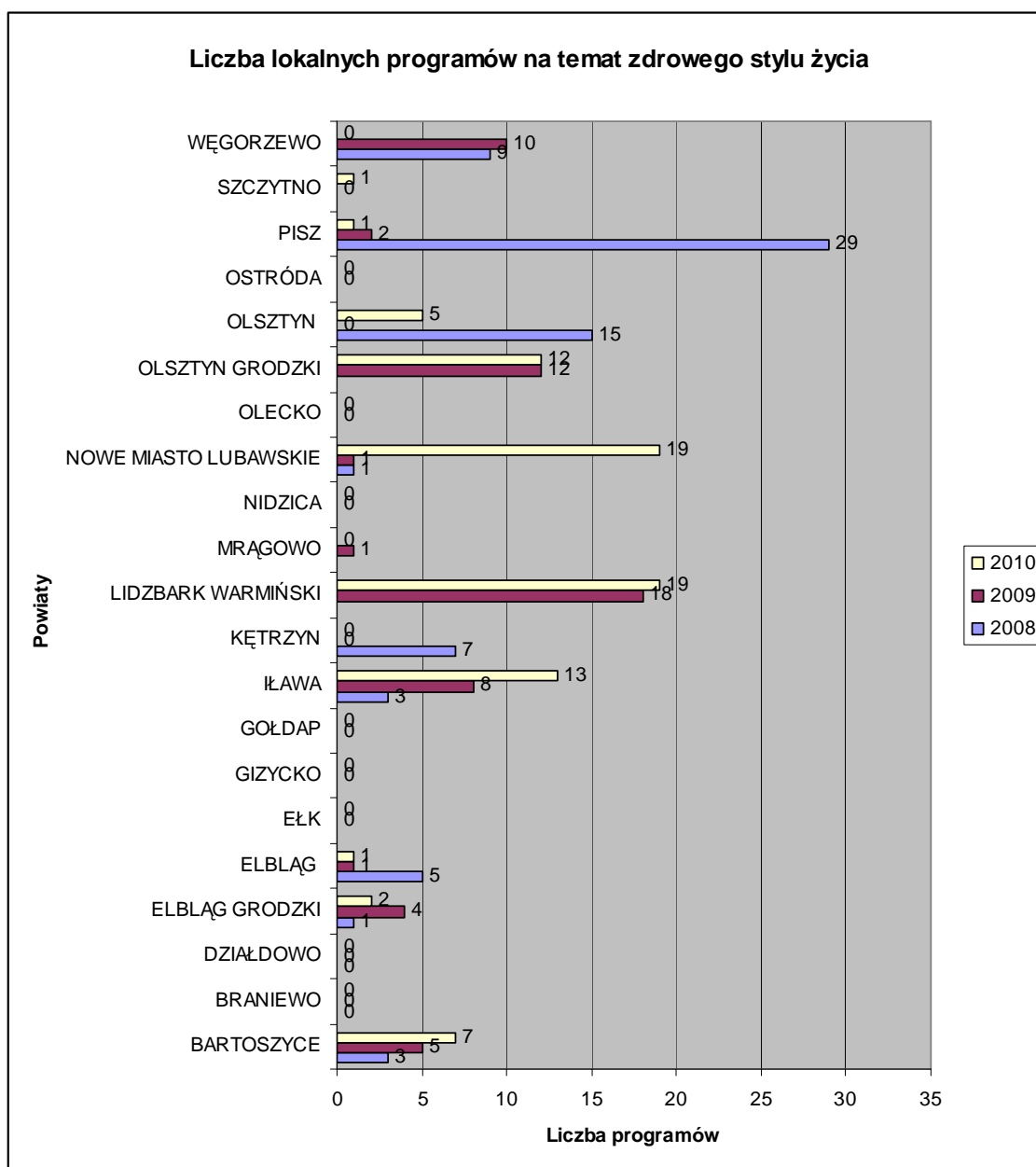
We wszystkich projektach uczestniczyło ponad 1700 osób. Różnorodność form i metod tych działań przyczyniła się do poprawy sprawności ruchowej, samoobsługi i samopielęgnacji osób niepełnosprawnych, wzrostu ich poczucia wartości społecznej, zapobiegania niepełnosprawności poprzez stymulację dzieci z wczesnymi zaburzeniami, upowszechniania sportu, kultury, rehabilitacji i turystyki wśród tych osób, zwiększenia aktywności intelektualnej oraz pozwoliła na wzrost świadomości społecznej na temat potrzeby zapobiegania niepełnosprawności i prowadzenia „zdrowego stylu życia”.

b) działania samorządów powiatów województwa warmińsko-mazurskiego:

Działania na rzecz stworzenia sprawnego systemu zapobiegania niepełnosprawności w roku 2010 podejmowane były również przez powiaty. Profilaktyka niepełnosprawności polegała między innymi na realizacji programów sprzyjających zdrowemu stylowi życia:

- powiat bartoszycki: „Prawidłowe żywienie w cukrzycy” – cykl wykładów,
- powiat elbląski: „Czas dla serca – PP400M”,
- powiat iławski: „Program edukacyjny w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki raka piersi pn. Nie bój się badać się”, „Marsz życia i nadziei”, „Profilaktyka zdrowotna w zakresie przeciwdziałania otyłości i wadom postawy wśród osób niepełnosprawnych”,
- powiat lidzbarski: „Trzymaj formę”, „Kleszcz mały czy duży nic dobrego nie wróży”, „Czyste powietrze wokół nas”, „Wybierz życie – pierwszy krok”,
- powiat nowomiejski: „Kolorowo, owocowo w naszym przedszkolu zawsze zdrowo”, „Mądrze ratujesz – życie darujesz”,
- powiat elbląski grodzki: „Mistrzostwa udzielania pierwszej pomocy w nagłych wypadkach i zachorowaniach”,
- powiat olsztyński grodzki: „Różowa Wstążka – profilaktyka raka piersi”, „Olsztyńskie Dni Przeciwdziałania Osteoporozie”, „Chcę być zdrowy”, „Ocena sposobu żywienia kobiet w ciąży, edukacja żywieniowa – zapobieganie rozwojowi chorób układu krążenia matki i dziecka”.

**Liczba programów sprzyjających zdrowemu stylowi życia,
w poszczególnych powiatach, w latach 2008-2010.**

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

W roku 2010, według danych powiatowych centrów pomocy rodzinie, zrealizowano 80 lokalnych programów, w których wzięło udział prawie 18 tys. osób. W porównaniu do roku ubiegłego, pomimo wzrostu liczby realizowanych programów (o 18), znacznie zmniejszyła się liczba osób w nich uczestniczących, tj. o ponad 20 tys. Niepokojącym jest fakt, że w 2010 roku aż 11 powiatów nie podjęło działań w tym zakresie. Z uwagi na ogromne znaczenie profilaktyki zdrowotnej w zapobieganiu niepełnosprawności, ważne jest, aby wszystkie powiaty systematycznie promowały zdrowy styl życia.

3. Organizowanie seminariów i akcji uświadamiających na temat bezpieczeństwa ruchu drogowego, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży.

Zadania z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego były realizowane w głównej mierze przez Komendę Wojewódzką Policji w Olsztynie, która zorganizowała i uczestniczyła w przedsięwzięciach oraz działalności profilaktyczno-wychowawczej w różnych grupach i środowiskach użytkowników dróg. Jak wynika z poniższej tabeli, od 2009 r. obserwuje się spadek liczby wypadków drogowych, jak i liczby poszkodowanych w nich osób.

Wypadki drogowe w województwie warmińsko-mazurskim

Rok	Liczba wypadków	liczba poszkodowanych		
		ogółem	z tego: ofiary śmiertelne	ranni
2008	2 246	3 181	224	2 957
2009	1 806	2 537	177	2 360
2010	1 723	2 502	168	2 334

(Źródło: dane statystyczne KWP w Olsztynie)

Najczęstsze przyczyny wypadków w ruchu drogowym:

- niedostosowanie prędkości do warunków w ruchu drogowym,
- nieudzielanie pierwszeństwa przejazdu,
- wypadki spowodowane przez pieszych,
- nieprawidłowe wyprzedzanie,
- nietrzeźwość kierowców.

a) Przedsięwzięcia edukacyjne organizowane przez Policję na temat bezpieczeństwa ruchu drogowego:

▪ „Bezpieczne ferie”:

- liczba spotkań edukacyjnych z dziećmi i młodzieżą realizowanych przed rozpoczęciem ferii zimowych - 1 369
- liczba spotkań edukacyjnych z dziećmi i młodzieżą w trakcie ferii - 159,

▪ „Bezpieczne wakacje – dzielnicowy w szkole”:

- liczba spotkań z dziećmi i młodzieżą - 1 159
- liczba szkół objętych akcją - 469,

▪ „Bezpieczne wakacje”:

- liczba spotkań edukacyjnych z dziećmi i młodzieżą przebywającymi w zorganizowanych formach wypoczynku - 308.

W czasie wakacji policjanci skontrolowali 527 autobusów, w wyniku czego ujawniono 2 kierujących autobusami pod wpływem działania alkoholu. Ponadto, w wyniku kontroli stanu technicznego i wyposażenia tych pojazdów zatrzymano 8 dowodów rejestracyjnych. W weekend rozpoczynający wakacje przeprowadzono działania pn. „Bezpieczne wyjazdy”, podobne działania przeprowadzone zostały na zakończenie wakacji, tj. „Bezpieczne powroty”,

▪ „Bezpieczna droga do szkoły”:

- liczba spotkań z dziećmi i młodzieżą - 1 397
- liczba szkół objętych akcją - 591.

W ramach tych działań wzmożono również nadzór nad drogami w okolicach placówek szkolnych, zwłaszcza dla pieszych, a także kontrolowano autobusy

przewożące dzieci do szkół. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, zatrzymano 23 dowody rejestracyjne, a 11 kierujących autobusami ukarano mandatami.

Ponadto, w celu poprawy bezpieczeństwa dzieci i młodzieży podejmowano działania w ramach n/w programów:

- „Niechronieni uczestnicy ruchu drogowego”,
- „Gimbus”,
- „Rowerem bezpiecznie do celu”,
- „Zawsze Zapinam Pasy”,
- „Autoriada”.

b) Turnieje edukacyjne dzieci i młodzieży w roku 2010.

Wzorem lat ubiegłych w 2010 r. policjanci Wydziału Prewencji i Ruchu Drogowego KWP w Olsztynie, współpracując z Wojewódzkim Ośrodkiem Ruchu Drogowego i innymi instytucjami, uczestniczyli w przeprowadzaniu eliminacji turniejów edukacyjnych z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego (BRD) w województwie warmińsko-mazurskim. Po przeprowadzeniu eliminacji międzyszkolnych i powiatowych, do finałów wojewódzkich zakwalifikowały się drużyny z poszczególnych powiatów, które reprezentowały następnie nasz region w finałach ogólnopolskich.

Turnieje edukacyjne dla dzieci i młodzieży realizowane były w trzech grupach wiekowych:

- Turniej motoryzacyjny dla młodzieży szkół średnich,
- Turniej wiedzy o BRD dla uczniów szkół gimnazjalnych,
- Turniej wiedzy o BRD dla uczniów szkół podstawowych.

Zdaniem Komendy Wojewódzkiej Policji turnieje edukacyjne, jako stała forma działań prewencyjnych Policji, cieszą się dużym zainteresowaniem uczniów i nauczycieli, a także są doskonałą okazją służącą popularyzowaniu przepisów ruchu drogowego oraz kształtowaniu właściwych nawyków komunikacyjnych.

c) Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego realizowane przez Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego – Regionalne Centrum Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego:

Seminaria, akcje i inne formy uświadamiające na temat bezpieczeństwa ruchu drogowego:

L.p.	Temat akcji uświadamiającej	Liczba akcji	Liczba uczestników
1.	Konferencja brd – „Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w ruchu drogowym” w dniach 16-17.11.2010 r.	1	150
2.	Seminarium "Atlas ryzyka na drogach województwa warmińsko-mazurskiego", 24 czerwca 2010 r.	1	100
3.	Warmińsko-Mazurski Turniej Bezpieczeństwa w Ruchu Drogowym 2010 - finał	1	100
4.	Promowanie zapinania pasów bezpieczeństwa „SYMULATOR ZDERZEŃ”	6	300
5.	Współorganizowanie Wojewódzkich Mistrzostw Pierwszej Pomocy Przedmedycznej Polskiego Czerwonego Krzyża	1	100
6.	Warmińsko-Mazurski Młodzieżowy Turniej Motoryzacyjny 2010	1	100

(Źródło: dane statystyczne WORD w Olsztynie)

4. Podejmowanie inicjatyw na rzecz przeciwdziałania wypadkom wodnym (szczególnie wśród dzieci i młodzieży), wypadkom przy pracy i w gospodarstwach domowych.

Styl życia i zachowania zdrowotne determinują w największym stopniu stan zdrowia społeczeństwa. W profilaktyce niepełnosprawności i ograniczeniu jej skutków szczególne znaczenie ma zapobieganie wypadkom, w tym wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym oraz wypadkom wodnym. Podmiotami zajmującymi się przeciwdziałaniem ich występowania są m.in.: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Okręgowy Inspektorat Pracy Państwowej Inspekcji Pracy oraz Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe.

- a) Zadania z zakresu przeciwdziałania wypadkom w gospodarstwach rolnych realizowane były przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w Olsztynie.

Oddział Regionalny KRUS w Olsztynie podjął działania mające na celu zwiększenie świadomości dzieci, młodzieży i rolników o zagrożeniach występujących w gospodarstwach rolnych oraz poszerzenie wiedzy o bezpieczeństwie i higienie pracy.

Zorganizowano 124 szkolenia z zakresu wiedzy o BHP, w których uczestniczyło 1 772 sołtysów, rolników oraz innych osób związanych ze środowiskiem wiejskim. Odbyły się także 42 spotkania informacyjne, pogadanki dla dzieci, w których wzięło udział 1 220 uczniów z terenów wiejskich.

Inicjatywy podejmowane przez KRUS O/R na rzecz przeciwdziałania wypadkom w gospodarstwach rolnych.

L.p.	Wyszczególnienie	2008		2009		2010	
		Liczba spotkań	Liczba uczestników	Liczba spotkań	Liczba uczestników	Liczba spotkań	Liczba uczestników
A. Szkolenia z zakresu wiedzy o BHP							
1.	Spotkania informacyjno-instruktażowe dla rolników	2	35	73	1326	115	1675
2.	Spotkania informacyjno-instruktażowe dla sołtysów	85	1167	2	25	8	66
3.	Spotkania/szkolenia dla innych osób związanych ze środowiskiem wiejskim, w tym uczniów szkół rolniczych	1	8	5	116	1	31
Razem:		88	1210	80	1467	124	1772
B. Spotkania informacyjne – pogadanki dla dzieci							
1.	Dla uczniów szkół podstawowych	25	951	33	1760	42	1220
2.	Dla uczniów w gimnazjach	15	553	17	394		
3.	Dla dzieci podczas wakacji	1	50	2	133		
Razem:		41	1554	52	2287	42	1220
Ogółem (A + B)		129	2764	132	3754	166	2992

(Źródło: dane statystyczne KRUS O/R w Olsztynie)

Jak wynika z powyższej tabeli, w roku 2010, w 166 szkoleniach, pogadankach oraz spotkaniach informacyjnych brało udział prawie 3 tyś. rolników oraz dzieci i młodzieży z terenów wiejskich. Należy jednak zauważyć, że przy systematycznym wzroście zorganizowanych spotkań, liczba ich uczestników kształtuje się różnorodnie, tj. w 2009 roku znacznie wzrosła w porównaniu do roku 2008, tj. o prawie 1 tyś., podczas gdy w 2010 r. w stosunku do roku ubiegłego zmalała o 762 osoby.

Liczba wypadków przy pracy rolniczej w województwie warmińsko-mazurskim

Rok	2008	2009	2010
Liczba wypadków	1 220	1 303	1 292

(Źródło: dane statystyczne KRUS O/R w Olsztynie)

W 2010 roku zgłoszono 1 292 zdarzenia jako wypadki przy pracy rolniczej, tj. o 11 mniej niż w 2009 roku, ale więcej o 72 w porównaniu do 2008 roku.

Najczęstsze przyczyny wypadków to:

- nieznanomość bądź nieprzestrzeganie zasad bezpiecznej pracy w gospodarstwie rolnym,
- zły stan nawierzchni podwórzy oraz bałagan w pomieszczeniach gospodarczych w obejściu gospodarstwa,
- nieodpowiednie metody pracy i nieumiejętne wykonywanie czynności,
- pośpiech i nieostrożność, wykonywanie pracy w stanie złego samopoczucia,
- używanie maszyn i urządzeń nie spełniających wymogów bezpieczeństwa,
- praca ponad siły,
- niestosowanie odzieży roboczej i ochron osobistych,
- nieprzestrzeganie zasad ruchu drogowego,
- lekceważenie zagrożeń.

Z uwagi na utrzymującą się wysoką liczbę wypadków w rolnictwie, należy kontynuować działania zmierzające do ograniczenia tego niepokojącego zjawiska.

- b) Realizatorem działań na rzecz przeciwdziałania wypadkom przy pracy był także Okręgowy Inspektorat Pracy Państwowej Inspekcji Pracy w Olsztynie.

Liczba wypadków przy pracy zbadanych przez inspektorów pracy.

Wypadki									
Rok	Ogółem	Pojedyncze				Zbiorowe			
		ogółem pojedyncze	Skutki wypadku			ogółem zbiorowe	Skutki wypadku		
			śmiertelne	ciężkie uszkodzenie ciała	lekkie		śmiertelne	ciężkie uszkodzenie ciała	lekkie
2007	86	73	18	27	28	13	4	5	38
2008	113	93	18	50	25	20			
2009	87	76	14	31	31	11			
2010	92	88	17	28	43	4			
Poszkodowani									
2007	120	73	18	27	28	47	4	5	38
2008	140	93	18	50	25	47	8	10	29
2009	100	76	14	31	31	24	4	2	18
2010	105	88	17	28	43	17	2	0	15

(Źródło: dane statystyczne OIP PIP w Olsztynie)

W 2010 roku w zbadanych przez inspektorów pracy wypadkach przy pracy poszkodowanych zostało 105 pracowników, z których 19 poniosło śmierć, 28 doznało ciężkich obrażeń ciała, a 58 obrażeń lekkich. Z przedstawionych powyżej danych wynika, że zarówno liczba wypadków jak i poszkodowanych w nich osób nadal jest wysoka.

Problem wysokiej wypadkowości w województwie warmińsko-mazurskim spowodował potrzebę prowadzenia działalności profilaktyczno-prewencyjnej mającej na celu likwidację zagrożeń wypadkowych.

Działalność profilaktyczno-prewencyjna:

- Spotkania z pracodawcami, organizacjami pracowników służby bhp, prezentacja problematyki na konferencjach, sympozjach i targach, w tym:
  - zorganizowano stoisko informacyjno-wystawowe (25-27.03.2010) na XXXIII Targach Budownictwa „OLTARBUD Ekologia-Energoszczędność”. Specjaliści OIP udzielali informacji na temat zagrożeń wypadkowych w budownictwie, prezentowali broszury i ulotki (informujące m.in. o wypadkach przy pracy zaistniałych w roku 2009, zasadach bhp dotyczących prac budowlanych, zarządzaniu bezpieczeństwem pracy, konkursie „Bezpieczna Budowa”) oraz strony internetowe Głównego Inspektoratu Pracy i Okręgowego Inspektoratu Pracy w Olsztynie,
  - przeszkolono 40 społecznych inspektorów pracy funkcjonujących w ramach struktur organizacji związkowych zrzeszonych przez OPZZ. Szkolenie dotyczyło roli i zadań społecznego inspektora pracy, zasad współpracy ze związkami zawodowymi, a także analizowania okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy oraz prawidłowego sporządzania protokołów powypadkowych,
  - zorganizowano szkolenia (13.05.2010 i 28.10.2010) dla pracodawców i ich przedstawicieli z małych przedsiębiorstw, w których w ostatnich latach często dochodziło do wypadków przy pracy,
- wypowiedzi dla mas mediów dotyczące problematyki wypadkowej, okoliczności i przyczyn badanych wypadków oraz różnych aspektów bezpieczeństwa pracy,
- pisma prewencyjne dla pracodawców, mające na celu zapobieganie wypadkom przy pracy, zwiększenie świadomości i wrażliwości na zagrożenia wypadkowe występujące w zakładach na terenie województwa warmińsko-mazurskiego,
- publikacje w prasie specjalistycznej. W 2010 roku inspektorzy pracy i rzecznik prasowy OIP opublikowali łącznie 14 artykułów dotyczących wypadków przy pracy w czasopismach „Przyjaciół przy Pracy” i „Inspektor Pracy”,
- informacje internetowe. Na stronie internetowej OIP Olsztyn umieszczane są informacje na temat liczby badanych wypadków przy pracy, opisy okoliczności i przyczyn wybranych wypadków przy pracy.

Jak wynika z informacji przekazanej przez Okręgowego Inspektora Pracy w Olsztynie, liczba wypadków przy pracy w zakładach naszego województwa, od szeregu lat, utrzymuje się na wysokim poziomie. W celu zintensyfikowania działań na rzecz ich ograniczania opracowano i rozpoczęto wdrażanie programu przeciwdziałania tym wypadkom przy pracy pod nazwą *Warmińsko-Mazurska Strategia Ograniczania Wypadków przy Pracy 2011-2012*. Podstawowym celem tej strategii jest ograniczenie liczby wypadków poprzez kształtowanie i propagowanie w społeczeństwie

kultury bezpieczeństwa oraz dotarcie do pracodawców i ich organizacji z informacją o podjętej misji zintegrowanego podejścia do ograniczania wypadków przy pracy, uwzględniającego poszczególne etapy tego procesu, różne potrzeby pracodawców oraz zmiany zachodzące w środowisku pracy.

- c) Organizacją działań związanych z przeciwdziałaniem wypadkom wodnym zajmowało się Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz Okręgowy Związek Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Giżycku.

Wypadki wodne (utonięcia) w województwie warmińsko-mazurskim

Rok	2008	2009	2010
Liczba utonięć	58	57	61

(Źródło: dane statystyczne WOPR w Olsztynie)

W 2010 roku, w okresie zimowym i letnim, przeprowadzono pogadanki i prelekcje związane z bezpiecznym wypoczynkiem zimą (na zamrzniętych zbiornikach wodnych) i latem (nad wodami), ze szczególnym naciskiem na bezpieczeństwo skoków do wody w nieznanym miejscu, powodujących urazy kręgosłupa. W w/w spotkaniach wzięło udział około 940 osób (głównie dzieci i młodzież). Ponadto, przeprowadzono 57 szkoleń na *Ratowników młodszych*, w których uczestniczyło 355 osób i 22 kursy na *Ratowników WOPR* (dla 156 osób). W szkoleniach, ze względu na specyfikę pracy, nie uczestniczą osoby niepełnosprawne, ale biorą udział we wszelkiego rodzaju pogadankach i prelekcjach, jako przykłady błędów (najczęściej młodości), przy skokach do wody w miejsca nieznanie i niebezpieczne, związane jest to z ogólnopolskim programem profilaktycznym „Płytką wyobraźnia”. Pomimo podjętych inicjatyw, liczba wypadków wodnych utrzymuje się na wciąż wysokim poziomie, stąd zachodzi potrzeba kontynuacji działań w tym zakresie.

5. Podejmowanie działań zmierzających do doposażenia placówek rehabilitacji i instytucji w sprzęt rehabilitacyjny.

a) działania samorządu województwa warmińsko-mazurskiego:

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego uczestniczył w realizacji „Programu wyrównywania różnic między regionami” w ramach obszaru A – dofinansowanie ze środków PFRON wyposażenia obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny.

Doposażenie placówek rehabilitacyjnych i instytucji w sprzęt rehabilitacyjny w województwie warmińsko-mazurskim w ramach „Programu wyrównywania różnic między regionami” - obszar A.

Rok	2008	2009*	2010
Liczba doposażonych placówek	19	13	X
Kwota dofinansowania	895 144,84	564 148,28	X

(Źródło: dane statystyczne z W-M O/PFRON w Olsztynie)

* umowy zrealizowane w 2010 r.

W 2009 roku do Departamentu Zdrowia wpłynęło 13 wniosków o dofinansowanie sprzętu rehabilitacyjnego w: 11 szpitalach działających na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, Samodzielnym Publicznym Zakładzie

Pielęgnacyjno – Opiekuńczym w Gołdapi oraz Samodzielnym Publicznym Ośrodkiem Rehabilitacyjno – Terapeutycznym dla Dzieci i Młodzieży w Elblągu, na łączną kwotę 623.691,68 zł. Umowy z w/w jednostkami zostały podpisane na kwotę 564.148,28 zł i były realizowane w 2010 roku. Dla porównania: w roku poprzednim dofinansowano 19 placówek na kwotę 895.144,84 zł. Niższe dofinansowanie, o ponad 330 tys. zł, spowodowane było głównie zmniejszeniem wskaźnika kosztów realizacji projektów wyznaczającego maksymalną wysokość dofinansowania projektów, z 70 % w 2008 roku do 50 % - w 2009.

Realizacja projektów odpowiadała na potrzeby osób niepełnosprawnych, zamieszkujących powiaty naszego województwa, w zakresie profesjonalnych i kompleksowych usług rehabilitacyjnych. Dopuszczenie obiektów służących rehabilitacji w znacznym stopniu ułatwiło dostęp do świadczeń rehabilitacyjnych w miejscu zamieszkania, stworzono 184 nowych miejsc, w tym 53 dla dzieci. Tym samym, rehabilitacja osób niepełnosprawnych będzie bardziej efektywna, co pozwoli na ograniczenie skutków niepełnosprawności.

Należy jednak dodać, że realizacja zadań, w ramach obszaru A w/w Programu, z uwagi na „przekierowanie” środków PFRON na wsparcie osób niepełnosprawnych poszkodowanych w wyniku powodzi, została w 2010 roku zawieszona.

c) działania samorządów powiatów województwa warmińsko-mazurskiego:

Zakup sprzętu rehabilitacyjnego w instytucjach i placówkach rehabilitacyjnych finansowany jest także ze środków:

- PFRON, będących w dyspozycji powiatów (przekazanych powiatom wg algorytmu),
- własnych gminy,
- uzyskanych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, współfinansowanego ze środków EFS.

Liczba doposażonych placówek w sprzęt rehabilitacyjny w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego, z wyłączeniem placówek dofinansowanych w ramach „Programu wyrównywania różnic między regionami” - obszar A.

Lata	2008	2009	2010
Liczba doposażonych placówek	7	9	9
Wysokość środków	207.029,41	102.842,25	260.263,52

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

c) działania Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych:

Do 2009 r. aktywizacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych oraz przyspieszanie procesu ich adaptacji poprzez wspieranie przedsięwzięć, zmierzających do ograniczania skutków niepełnosprawności była realizowana w ramach „Programu ograniczania skutków niepełnosprawności”.

Realizacja "Programu ograniczania skutków niepełnosprawności" w latach 2008-2009.

Rok	2008	2009
Liczba dofinansowanych NGO	4	4
Kwota dofinansowania	1 134 004,78	1 042 188,97

(Źródło: dane statystyczne z W-M O/PFRON w Olsztynie)

W ramach w/w programu dofinansowane zostały wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego, prowadzone przez poniższe organizacje pozarządowe:

- Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych SION w Bartoszychach,
- Działdowskie Centrum Caritas,
- Stowarzyszenie na Rzecz Chorych i Długotrwale Unieruchomionych „Niebieski Parasol” w Olsztynie,
- Stowarzyszenie Pomocy Humanitarnej im. Św. Łazarza w Elblągu.

Od 2010 roku, *Program* został zawieszony. W/w organizacje pozarządowe, wykorzystując inne możliwości finansowania, w tym w ramach zadań i projektów zleczanych przez PFRON w Warszawie, organizacjom pozarządowym i fundacjom (w trybie art. 36 ustawy o rehabilitacji (...)), nadal prowadzą wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego.

6. Inicjowanie tworzenia punktów sprzedaży i wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego i środków pomocniczych dla osób niepełnosprawnych.

Z informacji przedstawionych przez powiatowe centra pomocy rodzinie wynika, że na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, w 19 powiatach, funkcjonowało na koniec 2010 roku łącznie 113 placówek zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, ortopedyczny i wypożyczalni sprzętu pomocniczego.

Liczba placówek zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, zaopatrzenia ortopedycznego i wypożyczalni sprzętu pomocniczego.

Powiat	2008	2009	2010
bartoszycki	8	8	5
braniewski	1	1	1
działdowski	6	7	7
elbląski	1	0	0
ełcki	0	5	5
giżycki	3	1	1
gołdapski	0	1	1
iławski	7	6	2
kętrzyński	5	5	6
lidzbarski	3	3	3
mragowski	2	2	2
nidzicki	2	0	0
nowomiejski	1	1	1
olecki	3	0	1
ostródzki	6	5	5
olsztyński	2	1	1
piski	5	0	3
szczycieński	3	3	3
węgorzewski	0	0	1
m. Olsztyn	42	47	49
m. Elbląg	13	14	16
Razem	113	110	113

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

Należy jednak zauważyć, że na terenie 2 powiatów, tj. elbląskiego i nidzickiego nadal nie funkcjonują tego typu placówki. Pozytywnym zjawiskiem jest natomiast to, że przy tej samej liczbie placówek z ich usług, w porównaniu do roku ubiegłego, skorzystało więcej o ponad 1 700 osób niepełnosprawnych, i tak w roku 2010 – 4 899 osób, w 2009 roku - 3178 osób.

7. Podejmowanie działań na rzecz stworzenia możliwości uczestnictwa osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2010 roku Nr 214, poz. 1407 z późn. zm.) stworzenie możliwości uczestnictwa osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych, poprzez dofinansowanie ze środków PFRON, należy do zadań powiatu.

Liczba osób niepełnosprawnych, którym dofinansowano uczestnictwo w turnusie rehabilitacyjnym.

L.p.	POWIAT	Liczba osób niepełnosprawnych w powiecie, którym dofinansowano uczestnictwo w turnusie rehabilitacyjnym.		
		2008	2009	2010
1	BARTOSZYCE	154	53	44
2	BRANIEWO	112	105	82
3	DZIAŁDOWO	116	254	211
4	ELBLĄG GRODZKI	199	231	202
5	ELBLĄG	640	149	129
6	EŁK	250	117	96
7	GIZYCKO	234	171	182
8	GOŁDAP	108	58	73
9	IŁAWA	322	364	270
10	KĘTRZYN	263	238	223
11	LIDZBARK WARMIŃSKI	162	152	129
12	MRAĞOWO	255	159	221
13	NIDZICA	168	77	44
14	NOWE MIASTO LUBAWSKIE	211	177	158
15	OLECKO	109	81	47
16	OLSZTYN GRODZKI	788	106	217
17	OLSZTYN	731	265	121
18	OSTRÓDA	689	302	258
19	PISZ	80	48	49
20	SZCZYTNO	412	223	227
21	WĘGORZEWO	72	22	75
	ogółem	6 075	3 352	3 058

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

Z powodu zmniejszenia w roku sprawozdawczym środków PFRON, przekazywanych wg algorytmu samorządom powiatów, z tej formy rehabilitacji skorzystało zdecydowanie mniej osób niepełnosprawnych, tj. 3 058, podczas gdy w roku 2009 – 3 352, i o połowę mniej niż w 2008 r.

Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki, na wniosek zainteresowanych podmiotów, dokonuje wpisów do *Rejestru organizatorów turnusów rehabilitacyjnych*. Na koniec 2010 r. liczba organizatorów wyniosła 15, podczas gdy w roku ubiegłym

zarejestrowanych było 13, w 2008 roku natomiast 20. W/w rejestr znajduje się na stronie internetowej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA CELU:

Lp.	Nazwa wskaźnika	Liczba		
		2008	2009	2010
1.	Dzieci niepełnosprawne objęte wczesnym wspomaganie rozwoju	1 469	1 643	1 884
2.	Opracowane lokalne programy na rzecz zdrowego stylu życia, zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków	73	62	80
3.	Akcje uświadamiające zorganizowane przez Policję na temat bezpiecznego ruchu drogowego	3 358	5 293	4 237
4.	Opracowane programy szkoleniowe w przedszkolach i szkołach dotyczące bezpieczeństwa ruchu drogowego, organizowane przez policję.	5	5	9
5.	Zrealizowane programy profilaktyki z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego, opracowane i realizowane w przedszkolach i szkołach	5	5	9
6.	Wypadki wodne (utonięcia)	58	57	61
7.	Wypadki przy pracy*	113	87	92
8.	Wypadki w gospodarstwach rolnych i domowych	1 327	1 303	1 292
9.	Punkty sprzedaży i wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego i środków pomocniczych	113	110	113
10.	Organizatorzy turnusów rehabilitacyjnych wpisani do rejestru.	20	13	15

* zbadane przez inspektorów pracy Okręgowego Inspektoratu Pracy Państwowej Inspekcji Pracy w Olsztynie

Priorytet II

Integracja społeczna osób niepełnosprawnych.

Cel ogólny: Wyrównywanie szans i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych.

W 2010 r. podejmowane były działania zmierzające do stworzenia sprawnego systemu wsparcia osób niepełnosprawnych poprzez rozwój infrastruktury społecznej umożliwiającej korzystanie z usług rehabilitacyjnych oraz wyrównania szans w zakresie kultury, sportu, turystyki i rekreacji.

Działania:

1. Prowadzenie bazy informacji o ośrodkach wsparcia dla osób niepełnosprawnych.

a) działania samorządu województwa warmińsko-mazurskiego:

Podstawowym warunkiem sprawnego systemu wsparcia osób niepełnosprawnych jest dostęp do informacji. W związku z tym, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej opracował w 2004 r. *Bazę placówek, instytucji i ośrodków wsparcia umożliwiających rehabilitację osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim*, która jest co roku aktualizowana na podstawie informacji zebranych z powiatów i gmin województwa warmińsko-mazurskiego.

Na dzień 31 grudnia 2010 roku *Baza* zawierała 582 adresy podmiotów działających na terenie województwa warmińsko-mazurskiego na rzecz wsparcia osób niepełnosprawnych i ich rodzin. Adresy są dostępne na stronie internetowej Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego (www.wrota.warmia.mazury.pl). W porównaniu do lat ubiegłych (2009 r. – 576 placówek, 2008 – 543) liczba tego rodzaju placówek na terenie województwa systematycznie wzrasta.

Możliwość korzystania z *Bazy* oraz z usług świadczonych przez w/w ośrodki, zwiększa niepełnosprawnym mieszkańcom województwa dostęp do informacji, a także pozwala na lepszą komunikację pomiędzy podmiotami, zajmującymi się szeroko rozumianą rehabilitacją (lecniczą, zawodową i społeczną).

b) działania Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych:

W ramach programu „*Ośrodki Informacji dla Osób Niepełnosprawnych*” W-M O/PFRON dofinansował, w roku 2010, w kwocie 197.816,14 zł, działania dwóch ośrodków: zorganizowanym przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Bartoszycach oraz Miejskim Zespole do Spraw Rehabilitacji Zawodowej i Społecznej Osób Niepełnosprawnych w Olsztynie. W porównaniu do roku 2009, jest to kwota niższa o prawie 20 tys. zł. Sprawnie działające ośrodki służą pomocą osobom niepełnosprawnym w rozwiązywaniu problemów.

Program "Ośrodki Informacji dla Osób Niepełnosprawnych"

Rok	2008	2009	2010
Liczba dofinansowanych ośrodków	2	2	2
Kwota dofinansowania	175 910,00	217 546,80	197 816,14

(Źródło: dane statystyczne W-M O/PFRON w Olsztynie)

2. Organizowanie szkoleń merytorycznych wspierających podmioty zajmujące się rehabilitacją osób niepełnosprawnych.

Z inicjatywy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej, w 2010 roku, przeprowadzone zostały szkolenia merytoryczne wspierające podmioty zajmujące się rehabilitacją osób niepełnosprawnych:

- „Praca z chorym psychicznie – stosowanie przymusu bezpośredniego wobec mieszkańców domów pomocy społecznej oraz zasady współpracy ośrodków pomocy społecznej i domów pomocy społecznej z zakładami psychiatrycznej opieki zdrowotnej”, szkoleniem objęto 63 osoby (pracownicy DPS, ŚDS, DD, OPS),
- „Socjoterapia jako proces i metoda pracy z dziećmi, młodzieżą i osobami dorosłymi zagrożonymi niedostosowaniem społecznym”, szkolenie przeprowadzono dla 43 osób (pracownicy DPS, ŚDS, DD, OPS, PCPR, placówek opiekuńczo-wychowawczych),
- „Superwizja pracy socjalnej”, uczestniczyło w nim 20 pracowników OPS,
- „Praca z rodziną i dzieckiem zaniedbanym, trudnym wychowaniem i młodzieżą niedostosowaną społecznie. Praca z rodziną dysfunkcyjną, wielodzietną”. Komunikacja M.Rosenberga w wychowaniu i profilaktyce” dla 43 osób (pracownicy MOPS, DD, PCPR),
- „Praca z klientem trudnym – przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu i sposoby radzenia sobie ze stresem”, w którym uczestniczyło 47 osób (pracownicy OPS, PCPR, DPS, placówek opiekuńczo-wychowawczych).

Ponadto, w ramach projektów systemowych POKL (Priorytet VII), współfinansowanych ze środków EFS, pracownicy PCPR-ów, PSOOU, ŚDS, DPS, WTZ, ZAZ oraz stowarzyszeń i organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych, w 2010 r., uczestniczyli w n/w szkoleniach:

- Akademia innowacyjnych metod pracy z klientami zagrożonymi wykluczeniem społecznym (20 osób),
- Akademia menadżera pomocy społecznej - zarządzanie zespołami projektowymi (42 osoby),
- Akademia projektowania działań w zakresie aktywnej integracji jednostek niepublicznych działających w sektorze pomocy i integracji społecznej (19 osób),
- Tworzenie i funkcjonowanie zespołów interdyscyplinarnych na rzecz aktywnej integracji (13 osób),
- Kompetentni i skuteczni - szkolenie dla liderów CIS/KIS/MKIS oraz ZAZ (6 osób),
- Akademia ekonomii społecznej - Dobre praktyki ekonomii społecznej sprzyjającej rozwojowi środowiska i regionu (1 osoba),
- Akademia ekonomii społecznej - Dobre praktyki ekonomii społecznej dotyczącej osób niepełnosprawnych (17 osób),
- Wsparcie merytoryczne utworzonych w 2009 roku na terenie Warmii i Mazur zespołów interdyscyplinarnych (6 osób),
- Równość szans w sferze pomocy i integracji społecznej (21 osób),
- Doradca ds. osób niepełnosprawnych - wsparcie projektów systemowych powiatowych centrów pomocy rodzinie (20 osób).

Łącznie w w/w szkoleniach uczestniczyło 165 osób.

W 2010 r. Centrum Spotkań Europejskich "Światowid" w Elblągu, w partnerstwie ze Stowarzyszeniem Kulturalnym „Viva art” w Elblągu, w ramach projektu „Wolontariusz Osoby Niepełnosprawnej”, zorganizowało:

- szkolenie dla przedstawicieli organizacji i instytucji zajmujących się świadczeniem usług dla osób niepełnosprawnych, zainteresowanych współpracą z wolontariuszami, w którym uczestniczyło 13 osób,
- cykl szkoleń i warsztatów dla 19 wolontariuszy w zakresie podstawowej wiedzy dotyczącej rodzajów niepełnosprawności, specyfiki i form pracy oraz zagadnień prawnych związanych z wolontariatem.

Szkolenia umożliwiły kadrze pracującej z osobami niepełnosprawnymi (w szczególności z osobami z zaburzeniami psychicznymi i obniżoną sprawnością intelektualną) podwyższenie kwalifikacji i nabycie nowych umiejętności w pracy, co wpłynie na podniesienie jakości świadczonych usług.

3. Inicjowanie opracowywania lokalnych programów i projektów na rzecz aktywizacji osób niepełnosprawnych.

Działania na rzecz poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych, ich uspołeczniania i aktywizacji w miejscu zamieszkania podejmowane były przez samorządy powiatów. W roku 2010, w 16 powiatach, realizowane były lokalne programy na rzecz aktywizacji osób niepełnosprawnych, w tym w powiatach:

- bartoszyckim: „Krok ku aktywności i integracji”, „Nie będę wykluczony”,
- działdowskim: „Uwierz w siebie – aktywizacja społeczno-zawodowa podopiecznych jednostek pomocy społecznej” – finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki,
- iławskim: projekt systemowy „Aktywna rodzina”,
- lidzbarskim: „Szansa na lepszą przyszłość” – projekt systemowy, współfinansowany ze środków EFS w ramach POKL, „Łeba – ruchome wydmy” – osoby niepełnosprawne poznają Słowiński Park Narodowy,
- nowomiejskim: „Od wsparcia do samodzielności”,
- oleckim: „Będę samodzielny” – projekt konkursowy POKL realizowany przez PCPR w Olecku w partnerstwie z PUP w Olecku.

Wg danych powiatowych centrów pomocy rodzinie łącznie w 48 programach uczestniczyło ponad 24 tyś. osób niepełnosprawnych.

4. Opiniowanie ośrodków ubiegających się o wpis do rejestru ośrodków uprawnionych do przyjmowania grup turnusowych osób niepełnosprawnych.

Na podstawie § 14 ust. 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie turnusów rehabilitacyjnych (Dz. U. Nr 230, poz.1694) Samorząd Województwa wydał 7 opinii o ośrodkach ubiegających się o wpis do rejestru ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy dla osób niepełnosprawnych, korzystających z dofinansowania ze środków PFRON. Od 2008 roku łącznie wydano 19 takich opinii.

Przed wydaniem opinii, będących podstawą wpisu do w/w rejestru, pracownicy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego dokonali wizytacji ośrodków pod kątem oceny możliwości zapewnienia osobom niepełnosprawnym dogodnych warunków pobytu, jak również, oceny zaplecza i jego

wyposażenia do prowadzenia różnych form aktywnej rehabilitacji, w tym zaplecza do prowadzenia zajęć usprawniająco-rekreacyjnych, ogólno-usprawniających, rekreacyjno-sportowych i wycieczkowych.

5. Dofinansowanie robót budowlanych w obiektach służących rehabilitacji.

Realizując zapisy art. 35 ust 1 pkt 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 214, poz. 1407 z późn. zm.) Samorząd Województwa dofinansował ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych roboty budowlane w rozumieniu przepisów *ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118, z późn. zm.) dotyczące obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów. Wszystkie podmioty, które spełniły kryteria określone w w/w rozporządzeniu otrzymały dofinansowanie.*

Łącznie dofinansowano roboty budowlane w 7 obiektach, na kwotę 1 733 316 zł, tj.

- budowę pawilonu dydaktyczno-terapeutycznego w Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Szymanowie (inwestycja wieloletnia),
- adaptację pomieszczeń do celów rehabilitacji zawodowej i społecznej w Zakładzie Aktywności Zawodowej w Kamionku Wielkim,
- roboty remontowo-wykończeniowe skrzydła północnego w Wojewódzkim Szpitalu Rehabilitacyjnym dla Dzieci w Ameryce,
- nadbudowę istniejącego Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego przy ul. Grunwaldzkiej 19 A w Ostródzie o część rehabilitacyjno-mieszkalną,
- rozbudowę i modernizację Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego w Ełku, poprzez budowę internatu, łącznika oraz boisk (inwestycja wieloletnia),
- budowę Centrum Rehabilitacyjno – Edukacyjnego przy ul. Krzywej w Nidzicy (inwestycja wieloletnia),
- budowę sali gimnastycznej z łącznikiem przy Zespole Szkół Nr 2 przy ul. Mrongowiusza 13 B w Mrągowie wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną (inwestycja wieloletnia).

Ze sprawozdań złożonych przez beneficjentów pomocy wynika, że dzięki dofinansowaniu, z nowopowstałych lub rozbudowanych obiektów służących rehabilitacji skorzystało w 2010 roku, dodatkowo ponad 900 osób niepełnosprawnych. Niektóre z w/w obiektów mogą świadczyć usługi rehabilitacyjne nieograniczonej liczbie osób niepełnosprawnych, gdyż odbywa się w nich rehabilitacja o charakterze ciągłym.

6. Inicjowanie organizowania imprez, wystaw, aukcji, olimpiad, spartakiad oraz przeglądów artystycznych z udziałem osób niepełnosprawnych.

a) działania samorządu województwa warmińsko-mazurskiego:

- Samorząd Województwa, uznając znaczenie sportu w aktywizacji osób niepełnosprawnych, a także mając na uwadze korzyści psychiczne, zdrowotne, poznawcze wynikające z uprawiania sportu, w roku 2010 dofinansował 58 imprez sportowych, o zasięgu międzynarodowym, krajowym i regionalnym, w tym m.in.:
- Spartakiadę (kręgle, pływanie) w Ostródzie,

- Finał Mistrzostw Polski w Bowlingu w Łodzi,
- Finał MP w piłce siatkowej na siedząco w Poznaniu,
- Finał MP w piłce siatkowej na stojąco w Zielonej Górze,
- Zimowe Mistrzostwa w pływaniu w Białymstoku,
- Międzynarodowy puchar Polski w strzelectwie sportowym w Szczecinie,
- Miting lekkoatletyczny im. W. Kikolskiego w Białymstoku,
- Ogólnopolskie zawody niewidomych i słabowidzących w strzelectwie w Hławie,
- Torowe mistrzostwa Polski niewidomych i słabowidzących w kolarstwie tandemem – Pruszków.

Łączna kwota dofinansowania wyniosła ponad 110 tys. zł. W imprezach sportowych uczestniczyło około 1 tys. osób niepełnosprawnych z terenu województwa warmińsko-mazurskiego. Turnieje, spartakiady i zawody umożliwiły osobom niepełnosprawnym aktywne spędzenie wolnego czasu oraz pozwoliły na aktywizację wszystkich uczestników, bez względu na poziom potencjału sprawnościowego.

- Departament Turystyki Urzędu Marszałkowskiego w ramach wyrównywania szans osób niepełnosprawnych zlecił organizacjom pozarządowym realizację imprez, na kwotę około 182 tys. zł, wśród nich:
  - XXVI Zlot Harcerskich Drużyn Wodnych „Mamry 2010” (ZHP, Węgorzewo),
  - XXXIX Ogólnopolski Zlot Grunwaldzki (ZHP, Olsztyn),
  - Organizację cyklicznych imprez popularyzujących krajoznawstwo i turystykę kwalifikowaną (PTTK, Elbląg),
  - Organizację Ogólnopolskiego Rajdu Pieszego GRUNWALD 2010 (PTTK, Olsztyn).

W/w przedsięwzięcia miały charakter masowy i ogólnodostępny. Brały w nich udział również osoby niepełnosprawne, stanowiące ponad 20 % ogółu uczestników. Imprezy umożliwiły ich integrację z otoczeniem, poznanie walorów turystycznych regionu, propagowanie aktywnych form spędzania czasu wolnego oraz uspołecznienie niepełnosprawnej młodzieży.

- W ramach wyrównywania szans w zakresie kultury, jednostki organizacyjne Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, w tym: Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w Elblągu, Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie, Warmińsko-Mazurska Filharmonia im. F. Nowowiejskiego w Olsztynie, Muzeum Warmii i Mazur, przy współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych, zorganizowały szereg imprez kulturalno-artystycznych oraz warsztatów plastyczno-artystycznych, w tym:
  - Program edukacyjny „Twórcza Terapia”, adresowany głównie do dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, obejmujący zajęcia warsztatowe z różnych dziedzin sztuki, prezentacje sceniczne oraz wyjazdy na spektakle teatralne i wystawy. Łącznie w w/w wydarzeniach kulturalnych uczestniczyło prawie 600 osób,
  - IV Międzynarodowe Spotkania Artystyczne, które umożliwiły osobom niepełnosprawnym realizację własnych pasji i zainteresowań artystycznych, uczestniczyło w nich około 140 osób niepełnosprawnych,

- Letnią Szkołą Edukacji Artystycznej – temat przewodni: „Zmysły”, której celem było inspirowanie uczestników i instruktorów do twórczych poszukiwań, udział ponad 20 osób niepełnosprawnych,
- „XV Wojewódzki Przegląd Plastyki Dzieci Niepełnosprawnych”, projekt umożliwiający prezentację twórczości plastycznej dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, uczestniczyło w nim około 300 dzieci z 8 ośrodków szkolno-wychowawczych,
- koncerty organizowane przez Warmińsko-Mazurską Filharmonię im. F. Nowowiejskiego w Olsztynie - osoby niepełnosprawne wzięły udział w 101 koncertach,
- „XXXIII - Międzynarodowy Jarmark Folkloru”, 3 – dniowy kiermasz, w którym uczestniczyli twórcy niepełnosprawni – około 55 artystów z lekkim i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

Imprezy umożliwiły rozszerzenie oddziaływań na otwarte społeczeństwo, aktywny udział osób niepełnosprawnych w integracji z otoczeniem, promocję ich artystycznej twórczości, przełamywanie barier społecznych oraz zmianę sposobu postrzegania osób niepełnosprawnych poprzez ich możliwości, a nie ograniczenia.

- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej był współorganizatorem XII Festynu Integracyjnego „Jesteśmy razem”, który odbył się 22 maja 2010 r. na Starym Mieście w Olsztynie. Głównym organizatorem tego przedsięwzięcia był Warmińsko-Mazurski Sejmik Osób Niepełnosprawnych.

Do organizacji Festynu włączyło się także wielu partnerów społecznych, między innymi: Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie, Polskie Stowarzyszenie Pedagogów i Animatorów „Klanza” Oddział w Olsztynie, Olsztyńskie Towarzystwo „Amazonki” oraz wolontariusze.

W Festynie wzięły udział: domy pomocy społecznej, Warsztaty Terapii Zajęciowej z całego województwa, organizacje pozarządowe zajmujące się osobami niepełnosprawnymi oraz mieszkańcy Olsztyna i okolic. Uczestniczyło w nim około 1500 osób, w tym około 500 osób niepełnosprawnych. Inicjatywa miała na celu integrację oraz poszerzenie współpracy z różnymi podmiotami działającymi na rzecz tej grupy społecznej.

Efektom podjętych działań było rozszerzenie oferty aktywnego spędzania czasu wolnego przez osoby niepełnosprawne, nawiązanie wzajemnych kontaktów oraz prezentacja ich artystycznego dorobku.

b) działania samorządów powiatów województwa warmińsko-mazurskiego:

W województwie warmińsko-mazurskim, w roku 2010, samorzady powiatów zorganizowały 199 lokalnych imprez o charakterze sportowym, rekreacyjnym, kulturalnym, w których wzięło udział prawie 18 tyś. osób niepełnosprawnych, w tym:

- Festyn „Przywróćmy blask stadionowi leśnemu” w Olsztynie,
- Spartakiada Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych w Mrągowie,
- Przegląd Twórczości Artystycznej i Literackiej Osób Niepełnosprawnych Powiatu Szczycieńskiego,
- IV Giżycki Indywidualno-Drużynowy Turniej Tenisa Stołowego Osób Niepełnosprawnych,
- Festyn integracyjny „SCHIZOFRENIA OTWÓRZCIE DRZWI” w Elblągu,
- Złot do Krainy Łowców Przygód na IX Przegląd Małych Form Teatralnych Osób Niepełnosprawnych, Gołdap 2010,

- Międzynarodowe Bartoszyckie Spotkania Artystyczne Osób Niepełnosprawnych”.

Uczestnictwo w różnego rodzaju festiwalach, przeglądach, rajdach, zawodach dało szansę niepełnosprawnym mieszkańcom województwa warmińsko-mazurskiego na wspólne doświadczenie emocji płynących z realizacji pasji teatralnych, muzycznych czy sportowych.

c) działania dofinansowane przez Warmińsko-Mazurski Oddział PFRON w Olsztynie:

Oddział Funduszu, w ramach zadań zleczanych na podstawie art. 36 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji (...), dofinansował 7 organizacjom pozarządowym w 2010 roku organizację imprez kulturalnych, turystycznych, sportowych o charakterze ogólnopolskim, na łączną kwotę 425.954,16 zł.

7. Powstawanie stowarzyszeń i klubów sportowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

Niepełnosprawni mieszkańcy naszego województwa zrzeszeni są w 10 stowarzyszeniach i klubach sportowych: IKS "Atak" w Elblągu, IKS "Morena" w Iławie, OKS „Warmia i Mazury” w Olsztynie, ZSN "Start" w Olsztynie, WMKSN „Warmig” w Olsztynie, „SION” w Bartoszycach, Giżycki Klub Kultury Fizycznej Sportu i Turystyki Niewidomych i Słabowidzących w Giżycku, EKS „Elcross” w Elblągu, IKS „Smok” w Ornecie oraz Szkoła Żeglarska w Giżycku.

Ich liczba utrzymuje się od 2008 roku na stałym poziomie, zwiększa się jednak liczba zrzeszonych członków. Z uwagi na znaczenie sportu w procesie rehabilitacji osób niepełnosprawnych, należy inicjować powstawanie tych klubów, gdyż obecnie działają one na terenie tylko 6 powiatów.

8. Podejmowanie działań zmierzających do tworzenia szkół i oddziałów integracyjnych na każdym poziomie kształcenia.

Informacje na temat organizacji kształcenia osób niepełnosprawnych w placówkach oświatowych województwa warmińsko – mazurskiego uzyskano z Warmińsko-Mazurskiego Kuratorium Oświaty w Olsztynie. Z przedstawionych danych wynika, że kształcenie osób niepełnosprawnych odbywa się w n/w placówkach:

➤ **Przedszkola**

Kształcenie integracyjne w przedszkolach

Lata	2008	2009	2010
Liczba przedszkoli w woj. warmińsko-mazurskim	231	231	226
Liczba przedszkoli integracyjnych w woj. warmińsko-mazurskim	22	17	17
Liczba dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego w przedszkolach integracyjnych	197	183	195

(Źródło: dane statystyczne z Warmińsko-Mazurskiego Kuratorium Oświaty w Olsztynie)

W województwie warmińsko-mazurskim, w 2010 roku, funkcjonowało 226 przedszkoli, w tym 17 integracyjnych (w porównaniu do 2008 i 2009 roku mniej o 5),

co stanowi 7,52 % wszystkich przedszkoli w województwie. Pomimo zmniejszenia się liczby przedszkoli integracyjnych, z 22 w 2008 roku do 17 w 2009 i 2010, jak wynika z przedstawionych przez Kuratorium Oświaty danych, liczba uczęszczających do nich dzieci niepełnosprawnych zmieniła się nieznacznie. I tak w 2008 r. do tych placówek uczęszczało 197 dzieci, w 2009 r. – nastąpił nieznaczny spadek do 183, aby w 2010 wzrosnąć do 195.

➤ Ośrodki szkolno-wychowawcze, szkoły i oddziały integracyjne

Dzieci i młodzież objęta obowiązkiem szkolnym i obowiązkiem nauki, posiadająca orzeczenia do kształcenia specjalnego, ze względu na niepełnosprawność, realizuje naukę w szkołach specjalnych oraz ogólnodostępnych.

Kształcenie w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych

Lata	2008	2009	2010
Liczba specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych w woj. warmińsko-mazurskim	24	25	24
Liczba dzieci i młodzieży niepełnosprawnych w ośrodkach	3497	3468	3121

(Źródło: dane statystyczne z Warmińsko-Mazurskiego Kuratorium Oświaty w Olsztynie)

W 2010 roku, w 24 specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjum i na poziomie ponadgimnazjalnym, kształciło się ogółem 3 121 uczniów. Jak wynika z powyższej tabeli, z roku na rok zmniejsza się liczba dzieci i młodzieży pobierających naukę w tych placówkach.

Ponadto, część dzieci niepełnosprawnych, posiadających orzeczenie poradni psychologiczno-pedagogicznej, realizuje obowiązek szkolny lub nauki w 1 387 szkołach ogólnodostępnych, na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Kształcenie w oddziałach specjalnych, integracyjnych i ogólnodostępnych

Rok	Liczba szkół (ogółem)		Liczba uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego								Liczba uczniów korzystających z indywidualnego nauczania
			w oddziałach specjalnych		w oddziałach integracyjnych		w oddziałach ogólnodostępnych		ogółem		
	Podst./Gimnazjum	Ponadgimnazjalnych	Podst./Gimnazjum	Ponadgimnazjalnych	Podst./Gimnazjum	Ponadgimnazjalnych	Podst./Gimnazjum	Ponadgimnazjalnych	Podst./Gimnazjum	Ponadgimnazjalnych	
2008	828	699	3134	1045	846	45	2852	566	6832	1656	
Razem:	1527		4179		891		3418		8488		677
2009	842	701	3134	1045	846	45	2852	566	6832	1656	
Razem:	1543		4179		891		3418		8488		690
2010	814	573	3165	982	841	58	2659	435	6665	1475	
Razem:	1387		4147		899		3094		8140		708

(Źródło: dane statystyczne z Warmińsko-Mazurskiego Kuratorium Oświaty w Olsztynie)

Uczniowie z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego uczący się w oddziałach specjalnych na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjum i na poziomie ponadgimnazjalnym, w 2010 roku, to ogółem 4 147 osób, w oddziałach integracyjnych

– 899 uczniów oraz w oddziałach ogólnodostępnych – 3 094 uczniów. W porównaniu do 2008 i 2009 roku zmalała liczba uczniów pobierających naukę w oddziałach specjalnych, tj. o 32 osoby, a przede wszystkim w oddziałach ogólnodostępnych, bo aż o 324 osoby.

Ponadto, uczniowie niepełnosprawni, którzy ze względu na charakter niepełnosprawności, nie mogli uczęszczać do w/w placówek, realizowali obowiązek szkolny w formie nauczania indywidualnego. W 2010 roku z tej formy kształcenia skorzystało 708 uczniów posiadających orzeczenie poradni psychologiczno-pedagogicznej, w latach ubiegłych odpowiednio: w 2009 - 690, w 2008 – 677 osób.

Przedstawione dane nie ujmują jednak liczby uczniów i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie w stopniu umiarkowanym, znacznym i głębokim oraz liczby placówek prowadzonych przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym w Ośrodkach Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczych, które funkcjonują na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Uczniowie niepełnosprawni realizują w OREW obowiązek szkolny lub nauki na zasadzie porozumienia ze szkołami macierzystymi (OREW znajdują się w wielu powiatach, dają możliwość rozwoju dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim oraz umiarkowanym i znacznym z wieloraką niepełnosprawnością w wieku od 3-24 lat).

Dane dotyczące edukacji niepełnosprawnych dzieci i młodzieży w województwie warmińsko-mazurskim, jak wynika z informacji Kuratorium Oświaty w Olsztynie, zostały zebrane w oparciu o źródło SIO (System Informacji Oświatowej) – (są to dane na dzień 30 września danego roku) oraz informacje zebrane z jednostek samorządu terytorialnego województwa, które w przeważającej większości, opierały się także na informacjach z SIO. Dane nie są w pełni dokładne, dlatego należy uznać je za szacunkowe.

9. Podejmowanie działań zmierzających do udzielania wszechstronnej pomocy psychologiczno-pedagogicznej dziecku niepełnosprawnemu na terenie przedszkola i szkoły.

Niepełnosprawne dzieci i młodzież w województwie warmińsko-mazurskim objęte są pomocą psychologiczno-pedagogiczną w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielona niepełnosprawnym dzieciom i młodzieży w przedszkolach/szkołach na terenie województwa warmińsko-mazurskiego

Rok	Ogólna liczba*		Liczba zatrudnionych specjalistów udzielających pomocy psychologiczno-pedagogicznej niepełnosprawnym dzieciom i młodzieży (przedszkola/szkoły)*	Liczba dzieci niepełnosprawnych objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną (przedszkola/szkoły)*
	przedszkoli	szkół		
2008	231	1 527	863,33	Brak danych
2009	231	1 543	1 049,69	Brak danych
2010	226	1 387	1 080,09	7 500

(Źródło: dane statystyczne z Warmińsko-Mazurskiego Kuratorium Oświaty w Olsztynie)

*dane uzyskane z SIO – stan na 30.09.2010)

W 2010 roku w/w pomocą objęto 7 500 dzieci, z czego - 917 dzieci w przedszkolach i 6 583 w szkołach. System pomocy psychologiczno-pedagogicznej obejmuje m.in. działania zaspakajające specjalne potrzeby edukacyjne ucznia, które realizowane są w formie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, socjoterapeutycznych oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym.

Zajęcia te trwają do czasu zlikwidowania opóźnień w uzyskaniu osiągnięć edukacyjnych, wynikających z podstawy programowej dla danego etapu edukacyjnego lub złagodzenia bądź wyeliminowania zaburzeń stanowiących powód objęcia ucznia daną formą pomocy.

10. Pomoc stypendialna dla dzieci niepełnosprawnych, umożliwiająca kontynuowanie nauki na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej i wyższej.

Pomoc finansowa niepełnosprawnym dzieciom i młodzieży udzielana była przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w ramach programu *STUDENT II*. Celem programu jest przygotowanie osób niepełnosprawnych, poprzez zdobycie wyższego wykształcenia, do poszukiwania zatrudnienia na otwartym rynku pracy.

Pomoc stypendialna dla niepełnosprawnej młodzieży w ramach programu STUDENT II w latach 2008-2010

Lata	2008	2009	2010
Liczba młodzieży niepełnosprawnej, która otrzymała stypendia	625	671	709
Wysokość środków PFRON na stypendia	828 935,00	2 413 420,39	1 373 385,00

(Źródło: dane statystyczne z Warmińsko-Mazurskiego Kuratorium Oświaty w Olsztynie)

Z roku na rok z w/w pomocy korzysta coraz więcej osób niepełnosprawnych, a także wzrasta wysokość środków PFRON (w szczególności w 2009 roku) przeznaczonych na ten cel. Wg informacji PFRON w Olsztynie, było to spowodowane zarówno większą liczbą studiujących osób niepełnosprawnych, jak też możliwością składania wniosków o dofinansowanie kosztów na cały rok akademicki, a nie jak wcześniej za semestr.

Ponadto, uczniowie niepełnosprawni korzystają z realizowanych w jednostkach samorządu terytorialnego ogólnych programów stypendialnych – socjalnych i motywacyjnych. Wg informacji Warmińsko-Mazurskiego Kuratorium Oświaty, we wszystkich powiatach realizowany jest „Narodowy Program Stypendialny” - pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym – wg kryteriów zgodnych z art. 90 d ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (kwota przyznawanego stypendium to 488 zł).

Informacje o możliwości pozyskiwania pomocy stypendialnej socjalnej i motywacyjnej (w formie nagrody za wysokie wyniki w nauce, osiągnięcia w sporcie lub innych dziedzinach), uczniowie pozyskują od wychowawcy, pedagoga szkolnego, a także na stronach internetowych szkół oraz jednostek samorządu terytorialnego.

Należy także zauważyć, że do 30 czerwca 2010 r., na terenie gmin wiejskich, obszarów wiejskich lub miast do 5 tys. mieszkańców w gminach miejsko-wiejskich, realizowany był program PFRON „Uczeń na wsi”. Celem programu było wyrównywanie szans w zdobyciu wykształcenia oraz wzrost udziału osób niepełnosprawnych zamieszkujących gminy, w ogólnej liczbie osób pobierających

naukę na poziomie ponadgimnazjalnym. W latach 2008-2009, w ramach tego programu, z dofinansowania w łącznej kwocie 7 693 515 zł skorzystało 5 484 osób.

WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA CELU:

Lp.	Nazwa wskaźnika	Liczba		
		2008	2009	2010
1.	Uaktualniona Wojewódzka Baza Danych o ośrodkach wsparcia dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin	1	1	1
2.	Szkolenia merytoryczne wspierające podmioty zajmujące się rehabilitacją osób niepełnosprawnych	6	6	7
3.	Programy powiatów i gmin na rzecz aktywizacji osób niepełnosprawnych	14	33	46
4.	Opiniowane wnioski ośrodków o wpis do rejestru ośrodków uprawnionych do przyjmowania grup turnusowych osób niepełnosprawnych	7	5	7
5.	Zawarte umowy o dofinansowanie robót budowlanych w obiektach służących rehabilitacji	11	7	7
6.	Nowopowstałe placówki i ośrodki wsparcia umożliwiające rehabilitację osób niepełnosprawnych	19	33	6
7.	Organizowane imprezy, wystawy, aukcje, spartakiady, przeglądy artystyczne z udziałem osób niepełnosprawnych	243	218	274
8.	Kluby sportowe i stowarzyszenia działające na rzecz osób niepełnosprawnych	10	10	10
9.	Szkoły i oddziały integracyjne na każdym poziomie kształcenia	1 527	1 543	1 387
10.	Dzieci niepełnosprawne objęte pomocą psychologiczno-pedagogiczną na terenie przedszkola i szkoły	brak danych	brak danych	7 500
11.	Zatrudnieni w przedszkolach i szkołach specjaliści udzielający pomocy psychologiczno-pedagogicznej niepełnosprawnym dzieciom i młodzieży (w etatach)	863,33	1 049,69	1 080,09
12.	Liczba programów stypendialnych dla niepełnosprawnych dzieci i młodzieży umożliwiających kontynuowanie nauki na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej i wyższej*	2	2	1

* skierowane tylko do osób niepełnosprawnych

Priorytet III

Integracja zawodowa osób niepełnosprawnych.

Cel ogólny: Wyrównywanie szans zatrudnienia i aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.

Osoby niepełnosprawne stanowią grupę zróżnicowaną pod względem stopnia i rodzaju niepełnosprawności, co powoduje konieczność indywidualizowania pomocy adresowanej do tych osób w zakresie aktywizacji zawodowej. Z tego względu oraz z uwagi na stale utrzymujący się wysoki stopień bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim, zła sytuacja na rynku pracy dotyka w pierwszej kolejności właśnie osoby niepełnosprawne. Dlatego stanowią one jedną z priorytetowych grup bezrobotnych na warmińsko-mazurskim rynku pracy, co zostało uwzględnione w *Strategii Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich w Województwie Warmińsko-Mazurskim do 2020 roku* oraz *Regionalnym Planie Działań na rzecz Zatrudnienia na 2010 rok*.

W ramach realizacji Programu w roku 2010 podjęto działania zmierzające do poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy.

Działania:

1. Tworzenie programów aktywnego pośrednictwa pracy i doradztwa zawodowego dla osób niepełnosprawnych.

Zadania na rzecz aktywnego pośrednictwa pracy były realizowane w głównej mierze przez Powiatowe Urzędy Pracy. Koordynatorem był Wojewódzki Urząd Pracy, który jednocześnie monitorował działalność w tym zakresie.

Opracowane przez Powiatowe Urzędy Pracy Województwa Warmińsko-Mazurskiego programy aktywnego pośrednictwa pracy i doradztwa zawodowego w latach 2008-2010.

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
Liczba opracowanych programów	44	50	68
z tego: liczba programów realizowanych przy udziale środków EFS w ramach PO KL	5	7	5
Liczba osób objętych programami	1876	2763	2895
Liczba powiatów, które realizowały programy	21	14	17

(Źródło: dane statystyczne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie)

W 2010 roku 17 powiatów realizowało 68 programów aktywnego pośrednictwa pracy i doradztwa zawodowego, w wyniku których zaktywizowano 2 895 osób.

Zadania te były realizowane z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, w tym poprzez programy:

- „Nowe doświadczenie – lepsza praca”, w ramach którego 25 osobom udzielono indywidualnych porad zawodowych,
- „Praca najlepszy wybór”, uczestniczyło w nim 25 osób,
- „Punkt oparcia” - 29 uczestników,
- „Nowe perspektywy”, w ramach którego 29 osób skorzystało z poradnictwa zawodowego, szkoleń.

Z roku na rok zwiększa się liczba tych programów, a przede wszystkim liczba osób niepełnosprawnych objętych ich działaniami. I tak w 2008 r. – opracowano i wdrażano 44 programy, w 2009 r. – 50, a w następnym roku już 68.

Zauważyć jednak należy, że w dwóch ostatnich latach nie wszystkie powiaty realizowały programy aktywnego pośrednictwa pracy i doradztwa zawodowego, tj. w 2010 r. – 17, a w 2009 r. – tylko 14.

2. Tworzenie systemu samo zatrudniania osób niepełnosprawnych.

Równie ważnym zadaniem, dotyczącym aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, które realizują Powiatowe Urzędy Pracy, jest organizacja szkoleń z zakresu samo zatrudnienia.

Szkolenia w zakresie samo zatrudnienia osób niepełnosprawnych zorganizowane przez Powiatowe Urzędy Pracy Województwa Warmińsko-Mazurskiego w latach 2008-2010.

Lata	2008	2009	2010
Liczba zorganizowanych szkoleń	34	24	19
Liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w szkoleniu	71	44	40

(Źródło: dane statystyczne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie)

W 2010 roku Powiatowe Urzędy Pracy zorganizowały 19 szkoleń, w ramach których przeszkoliły 40 osób niepełnosprawnych w zakresie samo zatrudniania, w tym:

- „Mała przedsiębiorczość z obsługą komputera”,
- „Szkolenie z zakresu wypełniania wniosków na rozpoczęcie działalności gospodarczej”,
- „ABC Przedsiębiorczości”,
- „Kurs grafiki komputerowej”,
- „Kurs zakładania i prowadzenia własnej firmy z przygotowaniem biznesplanu i obsługa komputera”,
- „Nauka zakładania, prowadzenia i finansowania własnej działalności gospodarczej”.

W latach 2008-2010 zarejestrowano tendencję spadkową liczby zorganizowanych szkoleń jak i osób w nich uczestniczących. Pomimo tego, w danym okresie zanotowano wzrost liczby osób niepełnosprawnych, które podjęły własną działalność gospodarczą, co obrazuje poniższa tabela.

Liczba osób niepełnosprawnych, które podjęły działalność gospodarczą po przeszkoleniu w latach 2008-2010.

Lata	2008	2009	2010
Ogółem	99	123	139
praca subsydiowana - podjęcie działalności gospodarczej	73	93	99
praca niesubsydiowana - podjęcie działalności gospodarczej niepełnosprawnych	26	30	40

(Źródło: dane statystyczne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie)

3. Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej.

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego na podstawie art. 35 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 214 poz. 1407 z późn. zm.) dofinansował ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych koszty działalności obsługowo-rehabilitacyjnej 4 zakładów aktywności zawodowej: w Giżycku, Elblągu, Kamionku Wielkim oraz Polskiego Związku Niewidomych w Olsztynie, na łączną kwotę 2 166 201,86 zł. Ponadto, na działalność tych zakładów przekazano środki z budżetu województwa w kwocie 308 546,00 zł. Zakłady zatrudniają 196 osób, w tym 139 osób niepełnosprawnych ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

W/w środki przeznaczone m.in. na wynagrodzenia osób niepełnosprawnych pracowników obsługi, pokrycie kosztów materiałów, energii, usług materialnych i niematerialnych niezbędnych do realizacji rehabilitacji i obsługi, kosztów transportu i dowozu osób niepełnosprawnych, a także szkoleń związanych z przygotowaniem ich do pracy na otwartym rynku.

Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej w latach 2008-2010

	2008	2009	2010
Dofinansowanie ze środków PFRON	1 140 921,00	2 145 641,45	2 166 201,86
Dofinansowanie ze środków budżetu województwa	0,00	263 406,00	308 546,00
Razem	1 140 921,00	2 409 047,45	2 474 747,86
Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych	137	140	139

(Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie)

Jak wynika z powyższej tabeli, z roku na rok przekazywane są coraz większe środki (zarówno PFRON jak i z budżetu województwa) na działalność tych zakładów, adekwatnie do wzrostu kosztów ich działania. Dzięki dofinansowaniu, osoby niepełnosprawne zatrudnione w zakładach aktywności zawodowej, obok wykonywania pracy zarobkowej, uczestniczą w rehabilitacji społecznej, przygotowują się do życia w otwartym środowisku oraz uczą się pełnego, niezależnego i aktywnego życia na miarę ich indywidualnych możliwości.

4. Tworzenie Centrów Integracji Społecznej i Klubów Integracji Społecznej dla osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi.

Placówkami służącymi reintegracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych społecznie, w tym osób niepełnosprawnych, zajmują się Centra Integracji Społecznej i Kluby Integracji Społecznej, działające w oparciu o ustawę z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.).

W 2010 roku, na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, działały cztery Centra Integracji Społecznej:

- Samorządowy Zakład Budżetowy „Centrum Integracji Społecznej w Olsztynie”,
- Jednostka Organizacyjna Zarządu Rejonowego Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej w Ostródzie,
- Braniewskie Stowarzyszenie Abstynenckie,
- Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych im. Króla Zygmunta Augusta w Ełku.

CIS-y to ośrodki, które prowadzą działania pozwalające przede wszystkim zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe, lub przyczynić się do przekwalifikowania zawodowego. Zajęcia z zakresu reintegracji społecznej realizowane są w CIS-ach równoległe z programem reintegracji zawodowej – stanowią integralną część procesu przywracania do życia społecznego i zawodowego uczestników, którzy nie potrafiąc sprostać problemom związanym z zabezpieczeniem bytu sobie i najbliższej rodzinie, znaleźli się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej.

Ponadto, wg danych na dzień 31 grudnia 2010 r., zebranych z ośrodków pomocy społecznej, funkcjonowało 61 Klubów Integracji Społecznej, czyli o dwa więcej niż w roku ubiegłym, przy czym dwa kluby zawiesiły swoją działalność, z powodu braku środków finansowych. W 3 powiatach nie funkcjonowały kluby integracji społecznej, tj. w powiecie gołdapskim, giżyckim i węgorzewskim. Podmiotami prowadzącymi KIS-y są przede wszystkim ośrodki pomocy społecznej, w dwóch przypadkach również stowarzyszenia - Ogólnopolski Związek Bezrobotnych z Oddziałem w Ełku oraz Stowarzyszenie Młodzieżowe "Pod Jesionem" w Jesionowie.

W 2010 roku wsparciem organizowanym przez KIS-y objęto 5 037 osób, z tego 275 osób niepełnosprawnych.

5. Tworzenie nowych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych przez pracodawców chronionego i otwartego rynku pracy.

Osoby niepełnosprawne stanowią grupę ryzyka, której problemy w zakresie zatrudnienia są szczególnie trudne. W 2010 roku pracę na otwartym rynku pracy podjęło, za pośrednictwem urzędów pracy, 2 795 osób, w tym:

- 2 717 osób bezrobotnych niepełnosprawnych,
- 78 osób niepełnosprawnych poszukujących pracy i nie pozostających w zatrudnieniu (bez statusu osoby bezrobotnej).

Zatrudnienie na chronionym rynku pracy, za pośrednictwem powiatowych urzędów pracy, podjęło 146 osób, w tym:

- 127 osób niepełnosprawnych ze statusem osoby bezrobotnej,
- 19 osób niepełnosprawnych poszukujących pracy, nie pozostających w zatrudnieniu.

Razem w 2010 roku pracę, zarówno na otwartym jak i chronionym rynku pracy, podjęło 2 941 osób.

Według *Raportu o stanie zatrudnienia osób niepełnosprawnych w Polsce*, opracowanego przez Polską Organizację Pracodawców Osób Niepełnosprawnych na podstawie danych zawartych w bazach SODiR-EZON prowadzonych przez PFRON oraz GUS-BAEL, w 2009 r. w województwie warmińsko-mazurskim zatrudnionych było ponad 8 tyś. osób niepełnosprawnych.

Jak wynika z poniższej tabeli, w 2010 roku nastąpił wzrost zatrudnienia osób niepełnosprawnych w stosunku do roku ubiegłego, tj. na otwartym rynku pracy zatrudnienie podjęło więcej o 545 osób, na chronionym rynku pracy – więcej o 11 osób, co łącznie daje większe zatrudnienie o 556 osób.

Nowe miejsca pracy dla osób niepełnosprawnych na chronionym i otwartym rynku pracy w latach 2008 - 2010.

Rok	Praca na otwartym rynku pracy			Praca na chronionym rynku pracy			Ogółem praca na otwartym i chronionym rynku pracy
	osoby niepełnosprawne bezrobotne	osoby niepełnosprawne poszukujące pracy i nie pozostające w zatrudnieniu	ogółem	osoby niepełnosprawne bezrobotne	osoby niepełnosprawne poszukujące pracy i nie pozostające w zatrudnieniu	ogółem	
2008	2 228	230	2 458	218	54	272	2 730
2009	2 118	132	2 250	119	16	135	2 385
2010	2 717	78	2 795	127	19	146	2 941

(Źródło: dane statystyczne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie)

6. Zwrot zakładom pracy chronionej kosztów szkolenia w celu ochrony miejsc pracy osób niepełnosprawnych, w związku ze zmianą profilu produkcji.

Do końca 2008 roku, na podstawie art. 35 ust 1 pkt 4 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r., do zadań samorządu województwa, finansowanych ze środków PFRON, należał między innymi zwrot zakładom pracy chronionej kosztów za szkolenie zatrudnionych osób niepełnosprawnych, w związku z koniecznością zmiany profilu produkcji. Niemniej jednak, pomimo systematycznego upowszechniania w/w informacji (na stronie internetowej Samorządu Województwa: www.warmia.mazury.pl), zakłady nie były zainteresowane tą formą pomocy. Do końca 2008 roku do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie nie wpłynął żaden wniosek w przedmiotowej sprawie.

Od 2009 roku, po nowelizacji zapisów w/w ustawy (ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych), pracodawca prowadzący zakład pracy chronionej może otrzymać ze środków PFRON:

- dofinansowanie w wysokości 50 % oprocentowania zaciągniętych kredytów bankowych pod warunkiem wykorzystania tych kredytów na cele związane z rehabilitacją zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych,
- zwrot kosztów:
  - budowy lub rozbudowy obiektów i pomieszczeń zakładu,
  - transportowych,
  - administracyjnych.

Według informacji przedstawionych przez PFRON, w latach 2009-2010 nie udzielono dofinansowania do oprocentowania kredytów bankowych oraz nie

zrefundowano kosztów budowy lub rozbudowy obiektów i pomieszczeń zakładów pracy chronionej. Zrefundowano jednak dodatkowe koszty zatrudnienia osób niepełnosprawnych w tych zakładach, zarówno administracyjne, w wysokości 180 847,92 zł, jak i transportowe, w kwocie 136 653,50 zł.

Refundacja dodatkowych kosztów zatrudnienia osób niepełnosprawnych zatrudnionych w zakładach pracy chronionej w latach 2009-2010.

Rok	Liczba zakładów, którym zrefundowano koszty	Rodzaj kosztów	Kwota dofinansowania	Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych (w etatach)
2009	10	administracyjne	62 815,14	1428,96
		transportowe	81 400,00	
2010	7	administracyjne	118 032,78	688,18
		transportowe	55 253,50	
Ogółem:	17	-----	317 501,42	-----

(Źródło: dane statystyczne W-M O/PFRON w Olsztynie)

7. Inicjowanie tworzenia nowych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych przez pracodawców chronionego rynku pracy.

Z danych Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego wynika, że na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w roku 2010 funkcjonowały 74 zakłady pracy chronionej, które zatrudniają 5 570 osób niepełnosprawnych. Ich liczba sukcesywnie maleje, w 2009 r. działało 78, natomiast w 2008 – 81. Wiąże się z tym także spadek zatrudnienia osób niepełnosprawnych, który w 2008- 5 921, w 2009 - 5 756 osób, a w 2010 roku 5 570.

Liczba zakładów pracy chronionej oraz stan zatrudnienia w tych zakładach osób niepełnosprawnych w latach 2008-2010

	2008	2009	2010
Liczba ZPCH	81	78	74
Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych w ZPCH	5 921	5 756	5 570

(Źródło: dane statystyczne Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie)

Powodem zmniejszającej się z roku na rok liczby ZPCH jest fakt, że zakłady te borykają się z dużymi trudnościami ekonomiczno-finansowymi spowodowanymi m.in. kryzysem gospodarczym, słabą konkurencyjnością towarów i usług, a co za tym idzie niewystarczającą liczbą zamówień, wysokimi kosztami utrzymania zakładu, małą mobilnością osób niepełnosprawnych, a także niskim poziomem ich wykształcenia.

8. Podejmowanie działań aktywizujących zawodowo osoby niepełnosprawne.

Aktywizowanie osób bezrobotnych należy do zadań Powiatowych Urzędów Pracy. Osoby niepełnosprawne stanowią jedną z priorytetowych grup, do których w pierwszej kolejności adresowane są programy aktywizacji oraz pośrednictwa pracy.

Aktywizacja bezrobotnych osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2008 - 2010.

Wyszczególnienie		2008 rok	2009 rok	2010 rok
1	Oferty pracy	1 223	1107	972
2	Podjęcia pracy	2 446	2237	2 844
	* subsydiowanej	844	753	833
	- w tym: w zakładach pracy chronionej	218	119	127
	- podjęcie działalności gospodarczej	73	93	99
	* niesubsydiowanej	1 602	1484	2 011
	- w tym praca sezonowa	120	120	175
	- podjęcie działalności gospodarczej	26	30	40
3	Szkolenia	304	329	284
4	Staż zawodowy	171	485	546
5	Przygotowanie zawodowe w miejscu pracy	229	27	3
6	Prace społecznie użyteczne	brak danych	276	372
	Ogółem zaktywizowani:	3150	3078	4 049

(Źródło: dane statystyczne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie)

Z danych przedstawionych przez Wojewódzki Urząd Pracy wynika, że w 2010 roku, pracodawcy zgłosili 972 oferty pracy dla osób niepełnosprawnych, czyli o 135 mniej niż w 2009 roku i o 251 ofert mniej niż w 2008 roku. Były to oferty zatrudnienia i innej pracy zarobkowej, które stanowiły 86,9 % wszystkich ofert. Oprócz tego pracodawcy zgłosili 146 wolnych miejsc aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, z których 91 dotyczyło stażu, natomiast 55 – prac społecznie użytecznych.

Pozytywnym zjawiskiem jest jednak to, że pomimo spadku liczby ofert pracy dla osób niepełnosprawnych, zarejestrowano wzrost podjęć pracy przez niepełnosprawnych bezrobotnych, z 2 237 osób w 2009 roku, do 2 844 w 2010 roku. Pracę niesubsydiowaną podjęło 2 011 osób, natomiast subsydiowaną (ze środków Funduszu Pracy lub PFRON) – 833 osoby.

W 2010 roku podejmowane były także inne formy aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, takie jak: szkolenia, staże zawodowe, przygotowanie zawodowe w miejscu pracy oraz prace społecznie użyteczne, w których łącznie uczestniczyło 1 205 osób, podczas gdy w roku ubiegłym - 1 117 osób. W porównaniu do roku 2009 odnotowano znaczny wzrost osób, które rozpoczęły staż u pracodawcy, tj. o 61 osób oraz prace społecznie użyteczne – 96 osób, natomiast zmniejszyła się liczba osób korzystających ze szkoleń, o 45 osób i znacznie z przygotowania zawodowego dorosłych - o 24 osoby.

Poza wymienionymi formami aktywizacji, w stosunku do bezrobotnych osób niepełnosprawnych świadczone inne usługi, np. pośrednictwo pracy, doradztwo i informację zawodową.

Zgodnie ze wskazaniem Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie, w celu poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy, należy podjąć następujące działania:

- zintensyfikować działania aktywizacyjne skierowane do tej grupy, ale również poszukiwać nowych rozwiązań. *Strategia Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich w Województwie Warmińsko-Mazurskim do 2020 roku*, w ramach Priorytetu 4 *Równość szans do zatrudniania*, przewiduje podniesienie aktywności życiowej i zawodowej osób niepełnosprawnych poprzez m.in. popularyzację nietypowych form zatrudnienia,

- zastosować rozwiązania indywidualne, w tym możliwość wykonywania pracy w miejscu zamieszkania, np. popularyzowanej obecnie telepracy. Sposób ten stosowany wcześniej jako praca chałupnicza, powiązana ze spółdzielnią inwalidów, unowocześniony jest poprzez użycie środków technicznych, umożliwiając również wykonywanie przez osoby niepełnosprawne pracy umysłowej w wielorakich specjalnościach (księgowość, doradztwo, projektowanie i inne). Konieczna jest popularyzacja nietypowych form zatrudnienia osób niepełnosprawnych, rozwój zakładów aktywności zawodowej, warsztatów terapii zajęciowej i innych form zatrudnienia socjalnego.

Ponadto, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, w roku 2010, realizował dwa programy aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, w wyniku których 41 osób podjęło zatrudnienie.

Programy aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych realizowane przez PFRON na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w roku 2010.

L.p	Tytuł programu	Liczba osób niepełnosprawnych, które znalazły zatrudnienie, w wyniku realizacji programu		
		2008	2009	2010
1	Osoby niepełnosprawne w służbie publicznej w 2008 r. kontynuacja refundacji wynagrodzeń)	28	26	26
2	JUNIOR – program aktywizacji zawodowej absolwentów niepełnosprawnych (osoby, które uzyskały zatrudnienie w ciągu 6 m-cy po odbyciu stażu)	16	16	15
Razem:		44	42	41

(Źródło: dane statystyczne W-M O/PFRON w Olsztynie)

9. W ramach Priorytetów VI, VII, VIII, IX Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki realizowano szereg zadań na rzecz osób niepełnosprawnych, w tym w zakresie edukacji oraz aktywizacji zawodowej i społecznej tych osób. W 2010 roku wsparciem objętych zostało ogółem 4 755 osób. Dla porównania, w roku poprzednim, w projektach realizowanych w ramach w/w Programu, uczestniczyło 2 675 osób.

WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA CELU:

Lp.	Nazwa wskaźnika	Liczba		
		2008	2009	2010
1.	Opracowane programy aktywnego pośrednictwa pracy i doradztwa zawodowego osób niepełnosprawnych	44	50	68
2.	Programy celowe PFRON dotyczące aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych	2	2	2
3.	Szkolenia w zakresie samo zatrudnienia osób niepełnosprawnych	34	24	19
4.	Zakłady Pracy Chronionej, którym udzielono pomocy finansowej w formie jednorazowej pożyczki *	1	X	X
5.	Zakłady Aktywności Zawodowej, którym udzielono dofinansowania	4	4	4
6.	Utworzone Centra Integracji Społecznej i Kluby Integracji Społecznej dla osób niepełnosprawnych	2	2	2
7.	Utworzone miejsca pracy dla osób niepełnosprawnych na chronionym rynku pracy	272	135	146
8.	Liczba utworzonych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy	2 458	2 250	2 795
9.	Zakłady pracy chronionej, którym zrefundowano koszty szkolenia osób niepełnosprawnych w celu ochrony miejsc pracy w związku ze zmianą profilu produkcji*	0	X	X
10.	Utworzone programy i projekty aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych	124	159	144
11.	Dofinansowane programy szkoleniowe umożliwiające rozwój zawodowy osób niepełnosprawnych	2	2	2
12.	Utworzone specjalistyczne ośrodki szkoleniowo - rehabilitacyjne dla osób niepełnosprawnych	0	0	0
13.	Oferty pracy dla osób niepełnosprawnych.	1 223	1 107	972

* w związku ze zmianą ust. o rehabilitacji zawodowej (...) realizacja tych zadań obowiązywała do 2008 r.

Priorytet IV

Rodzina wobec niepełnosprawności.

Cel ogólny: Rozszerzenie zakresu wsparcia dla rodzin osób niepełnosprawnych

Rodzina jest podstawowym środowiskiem gwarantującym prawidłowy rozwój jej członków. Rola rodziny nabiera szczególnego znaczenia w sytuacji niepełnosprawności dziecka lub pozostałych jej członków. Z uwagi na dużą liczbę rodzin z osobami z różnego rodzaju niepełnosprawnością, należy zapewnić tej grupie społecznej nie tylko pomoc medyczną, lecz przede wszystkim inne formy wsparcia, niezbędne do życia w środowisku społecznym.

Działania

1. Rozwój usług terapeutycznych dla członków rodziny osoby niepełnosprawnej w miejscu zamieszkania, w tym na bazie ośrodków wsparcia.

Niejednokrotnie rodziny osób niepełnosprawnych skazane są na rezygnację z normalnego życia zawodowego i społecznego na rzecz opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny. Ośrodki wsparcia są miejscem gdzie rodziny, nie tylko mogą otrzymać pomoc w codziennej opiece nad osobą niepełnosprawną, ale również porady prawne i psychologiczne. Jest to środowiskowa forma pomocy pół-stacjonarnej służąca utrzymaniu osoby w jej naturalnym środowisku i przeciwdziałaniu instytucjonalizacji. Na dzień 31.12.2010 roku, na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, funkcjonowało ogółem 45 Środowiskowych Domów Samopomocy (+ 4 filie), zapewniające 2 005 miejsc. W ciągu 2010 roku ich liczba zwiększyła się o 3, dzięki czemu zwiększyła się, w porównaniu do 2008 roku, także liczba miejsc o 227.

Liczba środowiskowych domów samopomocy funkcjonujących na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2008-2010

Lata	2008	2009	2010
Ilość ŚDS	38+ 4 filie	42+ 4 filie	45+4 filie
Liczba miejsc	1 644	1 778	2 005

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

Dzienne Domy Pomocy na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2008 - 2010

	2008 rok	2009 rok	2010 rok
Liczba Dziennych Domów Pomocy	22	22	22
Liczba miejsc	890	925	955

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

Z informacji powiatowych centrów pomocy rodzinie wynika, że w roku 2010 funkcjonowało także 27 grup samopomocy dla rodzin osób niepełnosprawnych, skupiających ponad 1 tyś. członków, a wśród nich:

- Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych SION w Bartoszczycach,
- Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych „Żuraw”,
- Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym w Elblągu,
- Grupa Chorych na Stwardnienie Rozsiane Wiktoria przy Caritas w Elblągu,
- Grupa Wsparcia dla Rodzin Opiekujących się Osobami Chorymi na Alzheimerera w Olsztynie,
- Grupa Wsparcia dla Rodziców Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej w Olsztynie,
- Grupa Samopomocowa przy Stowarzyszeniu Na Rzecz Pomocy Osobom Niepełnosprawnym w Ornećcu.

Jak wynika z poniższej tabeli liczba tych grup systematycznie maleje, a przede wszystkim spada liczba ich członków, co szczególnie zauważa się w roku 2010.

Grupy samopomocy dla rodzin osób niepełnosprawnych funkcjonujące na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2008-2010.

Rok	2008	2009	2010
Liczba grup samopomocy	32	29	27
Liczba członków grupy samopomocy	1 497	2 805	1 008

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

W związku z tym niezbędne jest podjęcie działań inicjujących tworzenie grup samopomocy dla rodzin osób niepełnosprawnych.

2. Dostosowanie warunków mieszkaniowych do potrzeb osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

Powiatowe centra pomocy rodzinie realizują zadanie z udziałem środków PFRON: *Likwidacja barier architektonicznych, technicznych i komunikowaniu się w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych.*

Z roku na rok, z uwagi na niewystarczające środki w stosunku do potrzeb, zmniejsza się liczba mieszkań dostosowanych do indywidualnych potrzeb osób niepełnosprawnych. W 2010 dostosowano 243 mieszkania, tj. mniej o 92 niż w roku ubiegłym (o 27,46 %) i 255 w roku 2008 (o 51,00 %). Z informacji powiatowych centrów pomocy rodzinie wynika, że ponad tysiąc wniosków oczekuje na rozpatrzenie

Mieszkania w powiecie dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych.

L.p.	POWIAT	2008		2009			2010		
		Liczba mieszkań dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych	Liczba rodzin korzystających z mieszkań dostosowanych do rodzaju niepełnosprawności	Liczba wniosków oczekujących ogółem	Liczba mieszkań dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych	Liczba rodzin korzystających z mieszkań dostosowanych do rodzaju niepełnosprawności	Liczba złożonych wniosków	Liczba mieszkań dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych	Liczba rodzin korzystających z mieszkań dostosowanych do rodzaju niepełnosprawności
1	BARTOSZYCE	22	22	17	2	2	40	12	12
2	BRANIEWO	19	23	61	9	13	34	8	8
3	DZIAŁDOWO	21	21	43	21	21	29	12	12
4	ELBLĄG	2	0	174	25	25	80	24	24
5	ELBLĄG GRODZKI	32	32	95	48	48	172	28	28
6	ELK	50	50	62	30	30	36	15	15
7	GIZYCKO	29	29	79	28	28	74	14	14
8	GOŁDAP	26	26	63	8	8	48	6	6
9	IŁAWA	42	42	34	15	15	2	1	1
10	KĘTRZYN	33	33	46	1	1	51	20	20
11	LIDZBARK WARMIŃSKI	11	11	31	5	5	39	8	8
12	MRAĞOWO	52	52	27	19	19	49	4	4
13	NIDZICA	7	7	10	5	5	13	5	5
14	NOWE MIASTO LUBAWSKIE	18	18	6	6	6	11	11	11
15	OLECKO	11	11	15	5	5	20	7	7
16	OLSZTYN	4	4	48	22	22	60	17	17
17	OLSZTYN GRODZKI	44	44	77	29	29	40	27	27
18	OSTRÓDA	41	41	91	27	27	130	5	5
19	PISZ	5	5	17	10	10	24	11	11
20	SZCZYTNO	18	18	66	8	8	54	5	5
21	WĘGORZEWO	9	9	22	12	12	27	3	3
	Razem:	496	498	1084	335	339	1033	243	243

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

3. Działania na rzecz rozwoju specjalistycznego wsparcia dla rodzin osób niepełnosprawnych.

W ramach działań na rzecz rozwoju specjalistycznego wsparcia dla rodzin z osobami niepełnosprawnymi, w roku 2010, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego dofinansował, ze środków PFRON, w kwocie 50 355 zł, zadanie „Autonomiczność dzieci i młodzieży niepełnosprawnych”, realizowane przez Stowarzyszenie Wspomagania Rozwoju Dzieci w Olsztynie, które obejmowało działania:

- wsparcie dzieci niepełnosprawnych oraz ich rodzin – nauka samodzielności w domach,
- sobotnie zajęcia opiekuńcze – nauka samodzielności w placówce,
- prowadzenie zajęć terapeutycznych.

W projekcie uczestniczyło 72 dzieci niepełnosprawnych, członków ich rodzin i opiekunów, co pozwoliło na zacieśnienie więzi rodzinnych, przyniosło „odciążenie” ich od codziennych obowiązków oraz przyczyniło się do ograniczenia marginalizacji życia niepełnosprawnych dzieci i ich rodzin.

WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA CELU:

Lp.	Nazwa wskaźnika	Liczba		
		2008	2009	2010
1.	Ośrodki wsparcia i grupy samopomocowe dla rodzin osób niepełnosprawnych świadczące usługi terapeutyczne*	177	174	174
2.	Mieszkania dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych	496	335	243
3.	Ośrodki wsparcia świadczące usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych**	191	192	195
4.	Ośrodki wsparcia świadczące specjalistyczne usługi dla osób niepełnosprawnych**	191	192	195

* ŚDS, DDP, świetlice środowiskowe, świetlice terapeutyczne i socjoterapeutyczne, grupy samopomocy

** DPS, DDP, ŚDS, świetlice środowiskowe, świetlice terapeutyczne i socjoterapeutyczne, placówki zapewniające opiekę całodobową osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku

Priorytet V

Partnerstwo społeczne na rzecz wyrównania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych.

Cel ogólny: Zintegrowanie działań partnerów społecznych na rzecz wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych.

Jednym z głównych partnerów Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego w realizacji zadań na rzecz osób niepełnosprawnych są organizacje pozarządowe, skupiające najaktywniejszych obywateli. Partnerstwo to daje możliwość efektywniejszego wykorzystania posiadanych zasobów na rzecz wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych.

Działania:

1. Promowanie pracy wolontariatu, w tym przy wykorzystaniu środków EFS.

- W 2010 roku zintensyfikowano działania Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego mające na celu wzmocnienie i promocję działań wolontarystycznych w województwie. W otwartym konkursie ofert na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej wyraźnie wskazano na możliwość ubiegania się o dofinansowywanie programów szkolących animatorów i koordynatorów wolontariuszy oraz inicjatyw na rzecz rozwoju wolontariatu w obszarze polityki społecznej. Dofinansowano m.in. zadania:
  - „Profesjonalnie działający wolontariat – kluczem do dobrze prowadzonej akcji” – warsztaty i szkolenia zrealizowane przez Bank Żywności w Olsztynie, opracowano także „Poradnik wolontariusza Banku Żywności w Olsztynie”
  - „Rozwój wolontariatu w ośrodkach pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego”, w ramach którego Związek Stowarzyszeń „Razem w Olsztynie” przeprowadził m.in. szkolenia i przygotował publikację „Prowadzenie wolontariatu w ośrodkach pomocy społecznej”,
  - „Otwieramy serca – zmieniamy świat na lepsze” – działania podjęte przez Stowarzyszenie Pro Publico Bono dla Dobra Wspólnego w Nowym Mieście Lubawskim promujące wolontariat w szkołach i na uczelniach,
  - „Wolontariat w obszarze pomocy społecznej”. Stowarzyszenie Pomocy Społecznej i Ochrony Zdrowia im. Św. Łukasza w Olecku sporządziło diagnozę w zakresie zapotrzebowania na działalność wolontarystyczną w powiecie oleckim oraz przeprowadziło szkolenie dla pracowników instytucji pomocowych,
  - „Pozyskanie oraz profesjonalne szkolenia wolontariuszy zamieszkujących głównie obszary wiejskie na opiekuna osób starszych i niepełnosprawnych. Zaangażowanie grup do tej pory mało aktywnych społecznie, czyli osób dorosłych, studentów oraz osoby po 50 roku życia i seniorów do pomocy osobom starszym, schorowanym, samotnym często niepełnosprawnym znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej oraz bytowej zamieszkujących obszary wiejskie” – zrealizowane przez Stowarzyszenie Pomocy Humanitarnej im. Św. Łazarza w Ełku.
- Co roku we współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi organizowana jest konferencja z okazji Międzynarodowego Dnia Wolontariusza. W 2010 roku odbyła się ona 3 grudnia. Podczas w/w konferencji został rozstrzygnięty konkurs „Barwy Wolontariatu”, który stał się okazją do wyróżnienia najbardziej aktywnych wolontariuszy. Spotkanie dało też możliwość podziękowania wolontariuszom za bezinteresowną pracę na rzecz potrzebujących oraz podzielenia się doświadczeniami organizatorów i opiekunów wolontariatu z własnej codziennej pracy. Przedsięwzięcie było też okazją do promocji działań wolontarystycznych i utrwalenia ich znaczenia w lokalnym środowisku.
- Urząd Marszałkowski systematycznie współpracuje z Fundacją „Świat na TAK” z Warszawy, promując w województwie kolejne edycje konkursu „Ośmiu Wspaniałych”. Celem konkursu jest upowszechnianie i nagradzanie w obrębie gminy, powiatu i na forum ogólnopolskim, najciekawszych i najbardziej

wartościowych form młodzieżowego wolontariatu. Konkurs organizowany jest w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych.

Ogólnopolska Gala XVI edycji Konkursu oraz ogłoszenie wyników miało miejsce w Wałbrzychu w dniach 11-13 czerwca 2010 roku. W ogólnopolskim finale wzięło udział 15 reprezentantów naszego województwa, którzy zostali nagrodzeni przez Marszałka Województwa podczas uroczystego podsumowania XII Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny w dniu 21 października 2010 r. w Olsztynie.

Na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego zostały zamieszczone krótkie notki biograficzne 32 wolontariuszy wyróżnionych w edycjach gminnych Konkursu (gminy: Bartoszyce, Frombork, Elbląg, Ostróda, Pisz, Pozezdrze, Susz) oraz 48 laureatów edycji powiatowych (powiaty: bartoszycki, ełcki, iławski, mrągowski, nowomiejski, olsztyński, ostródzki, piski).

Wyróżniona młodzież prowadziła w roku szkolnym 2009/2010 różnorodną bezinteresowną działalność m.in.: pomoc kolegom w szkole, w przygotowaniu imprez szkolnych i pracy w samorządach uczniowskich, współorganizowaniu festynów, loterii i imprez kulturalnych, spartakiad dla dzieci niepełnosprawnych, pomoc dzieciom w świetlicach, a także oratoriach działających przy parafiach. Młodzież brała również udział w zbiórkach odzieży, żywności i środków finansowych, przekazywanych osobom potrzebującym, odwiedzała osoby starsze w hospicjach i domach opieki.

Jak ważne jest wspieranie rozwoju i promowanie wolontariatu świadczy fakt, iż każdy z wdrażanych wojewódzkich programów z zakresu polityki społecznej zakłada współpracę z wolontariuszami. Ponadto, rok 2011, został ustanowiony Europejskim Rokiem Wolontariatu, w ramach którego Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w dalszym ciągu będzie realizował zadania na rzecz rozwoju wolontariatu.

2. Organizowanie szkoleń koordynatorów pracy wolontariuszy na rzecz osób niepełnosprawnych.

- Z informacji powiatowych centrów pomocy rodzinie wynika, że w roku 2010 tylko jeden powiat przeprowadził szkolenie koordynatorów pracy wolontariuszy na rzecz osób niepełnosprawnych. 22 osoby z powiatu elbląskiego grodzkiego uczestniczyły w szkoleniu „Zarządzanie pracą wolontariuszy w organizacjach pozarządowych i instytucjach publicznych”. Z uwagi na to, że idea wolontariatu jako zjawisko może wystąpić w każdej dziedzinie życia społecznego, ważne staje się umożliwienie osobom, które chcą bezinteresownie działać na rzecz innych, zdobycie odpowiedniej wiedzy, jak rozwijać tę formę aktywności. Ponadto, każdy wolontariusz, który w jakikolwiek sposób angażuje się w pomoc osobom niepełnosprawnym przyczynia się do procesu rehabilitacji zawodowej, społecznej czy leczniczej.

3. Inicjowanie tworzenia biur/punktów wolontariatu.

Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, w roku 2010, funkcjonowało 40 punktów/biur wolontariatu, w ramach których działało 1 950 wolontariuszy. W porównaniu do roku poprzedniego znacznie zmniejszyła się (o 16) liczba biur/punktów wolontariatu, co spowodowało zmniejszenie liczby wolontariuszy aż o 418 osób.

Biura i punkty wolontariatu działające na terenie powiatu

L.p.	POWIAT	2008		2009		2010	
		Liczba biur/punktów	Liczba wolontariuszy w biurze/punkcie	Liczba biur/punktów	Liczba wolontariuszy w biurze/punkcie	Liczba biur/punktów	Liczba wolontariuszy w biurze/punkcie
1	BARTOSZYCE	14	103	14	115	13	110
2	BRANIEWO	1	0	3	268	3	277
3	DZIAŁDOWO	1	220	0	0	0	0
4	ELBLĄG GRODZKI	0	0	1	4	1	5
5	ELBLĄG	1		1	7	1	7
6	ĘŁK	1	90	1	9	1	90
7	GIZYCKO	1	5,	1	5	2	15
8	GOŁDAP	1	55	1	55	2	106
9	IŁAWA	4	95	3	90	2	4
10	KĘTRZYN	3	170	3	111	3	25
11	LIDZBARK WARMIŃSKI	2	40	4	79	5	119
12	MRAĞOWO			1	40	1	40
13	NIDZICA	2	11	2	14	2	14
14	NOWE MIASTO LUBAWSKIE	7	288	7	348	5	299
15	OLECKO			0	0	0	0
16	OLSZTYN GRODZKI	5	630	6	951	6	977
17	OLSZTYN	4	80	3	73	4	108
18	OSTRÓDA	2	20	3	53	3	121
19	PISZ	1	40	2	65	1	0
20	SZCZYTNO	1	4	0	0	1	20
21	WĘGORZEWO	0	0	0	0	0	0
	ogółem	51	1 851	56	2 368,00	40	1 950,00

(Źródło: dane statystyczne z Powiatowych centrów Pomocy Rodzinie)

Niepokojący jest znaczny spadek ogólnej liczby punktów wolontariatu w naszym województwie, a także ich brak na terenie 3 powiatów, tj. działdowskiego, oleckiego i węgorszewskiego. Obchody w 2011 r. Europejskiego Roku Wolontariatu, powinny stworzyć doskonałą okazję do tworzenia nowych placówek wolontariatu i zwiększenia liczby wolontariuszy działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

4. Programy na rzecz osób niepełnosprawnych przy współpracy z organizacjami pozarządowymi, w tym z wykorzystaniem środków z UE.

➤ Działania samorządów powiatów:

W województwie warmińsko-mazurskim 21 powiatów wdraża opracowane wieloletnie *Powiatowe programy na rzecz osób niepełnosprawnych*, które zostały przyjęte uchwałą Rady Powiatu.

Programy były opracowane przy współpracy z lokalnymi organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych. Ogółem w województwie warmińsko-mazurskim wdrażano 25 programów, przy których opracowaniu uczestniczyło 156 organizacji pozarządowych.

Realizacja programów pozwala na skoordynowanie działań wszystkich podmiotów realizujących zadania na rzecz osób niepełnosprawnych w poszczególnych powiatach.

Lokalne programy na rzecz osób niepełnosprawnych opracowane przy współpracy z NGO realizowane na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w roku 2010

Powiat	Nazwa Programu	Liczba organizacji uczestniczących w opracowaniu programu
bartoszycki	„Powiatowy program działań na rzecz poprawy warunków życia osób niepełnosprawnych na lata 2008-2013”	-
braniewski	„Program powiatu braniewskiego na rzecz poprawy warunków życia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych na lata 2004-2010”	13
działdowski	„Powiatowy program na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2008-2013”	7
	„Powiatowy Program Integracji społecznej i Zawodowej Osób Niepełnosprawnych Powiatu Działdowskiego na lata 2010-2013”	-
elbląski	„Nowe szanse lepsze jutro”	1
	„Program działań powiatu elbląskiego na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2008-2014”	5
ełcki	„Powiatowy program na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2006-2010”	6
giżycki	„Program Wspierania Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Giżyckim na lata 2008-2015”	-
gołdapski	„Powiatowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych”	-
	„Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych”	-
iławski	„Powiatowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych powiatu iławskiego na lata 2007-2011”	17
kętrzyński	„Powiatowy program pomocy osobom niepełnosprawnym na lata 2003-2010”	7
lidzbarski	„Powiatowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych w latach 2003-2010”	10
mragowski	„Powiatowy program na rzecz poprawy warunków życia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych”	4
nidzicki	„Program Powiatu Nidzickiego na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2009 – 2013”	12
nowomiejski	„Powiatowy Program działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2010-2015 w Powiecie Nowomiejskim”	-
olecki	„Powiatowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2007-2010”	5

	Program współpracy Powiatu Oleckiego z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego”	40
ostródzki	„Powiatowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych”	5
olsztyński	„Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie olsztyńskim do 2010 r.”	4
piski	"Powiat program działań na rzecz osób niepełnosprawnych w latach 2003-2010”	4
szczycieński	„Centrum Aktywności zawodowej i społecznej, szansa dla osób niepełnosprawnych w powiecie szczycieńskim”	1
węgorzewski	„Powiatowy program na rzecz poprawy warunków życia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych w powiecie węgorzewskim na lata 2009-2013”	-
m. Olsztyn	„Strategia rozwiązywania problemów społecznych Miasta Olsztyn do 2015 r.”	10
m. Elbląg	„Program wyrównywania szans osób z niepełnosprawnością w Elblągu”	5
Razem:	25	156

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

Jak wynika z powyższych danych, nie wszystkie programy są opracowywane przy współpracy z organizacjami pozarządowymi, co, z uwagi na rolę stowarzyszeń w rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, powinno ulec zmianie.

- W ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi pracownik ROPS uczestniczył w pracach eksperckiej grupy roboczej przygotowującej innowacyjną metodę zatrudnienia, w ramach projektu, z komponentem ponadnarodowym, realizowanego przez Elbląską Radę Konsultacyjną Osób Niepełnosprawnych w Elblągu pt. **Indywidualne ścieżki zatrudnienia**”, w partnerstwie z fińskim stowarzyszeniem **Kynnys ry Torun toimikunta**. Projekt jest współfinansowany w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Celem projektu jest wzrost zatrudnialności bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo osób po 45 roku życia, w tym osób niepełnosprawnych oraz wypracowanie, przy udziale partnerów z Finlandii, modelu zatrudnienia tych osób, a w perspektywie, włączenia go do nurtu polityki społecznej naszego województwa. Prace w w/w grupie były poprzedzone wyjazdem studyjnym do Finlandii w dniach 9-12 lutego 2010 r., który pozwolił na wymianę doświadczeń w zakresie innowacyjnych rozwiązań problemu bierności zawodowej osób w wieku 45+, zagrożonych społecznym wykluczeniem oraz wykorzystanie przykładów dobrych praktyk w tym zakresie przy wdrażaniu projektu. Ogółem w 2010 r. odbyło się 5 trzydniowych spotkań eksperckiej grupy roboczej w Elblągu. Ich efektem było opracowanie w czerwcu 2010 r. wstępnego produktu finalnego wdrażania projektu tj. „*Modelu zatrudnienia wspomaganego osób po 45 roku życia – Wiek gorącego ziemiaka*”. Aktualnie *Model* jest w fazie testowania i skierowany jest do dwóch grup: 1) odbiorców innowacji, tj. 32 bezrobotnych osób niepełnosprawnych w wieku powyżej 45 z terenu miasta Elbląg; 2) użytkowników, tj. publicznych służb zatrudnienia (PUP w Elblągu) oraz pracodawców.

Pozytywne wyniki ewaluacji mają szansę być wykorzystane w przyszłości do aktywizacji zawodowej niepełnosprawnych mieszkańców całego województwa.

5. Zlecenie zadań organizacjom pozarządowym i innym podmiotom działającym na rzecz osób niepełnosprawnych.

a) działania samorządu województwa warmińsko-mazurskiego:

1. Na podstawie złożonych projektów, mających na celu zaspakajanie zdiagnozowanych potrzeb osób niepełnosprawnych, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego dofinansował, w wysokości 31 tys. zł, działania organizacji pozarządowych, przyznając dotacje celowe na realizację zadań z zakresu rehabilitacji, w tym:
  - współorganizację Festynu Integracyjnego „Jesteśmy razem” dla osób niepełnosprawnych – w imprezie uczestniczyło około 500 osób niepełnosprawnych,
  - prowadzenie przez Warmińsko-Mazurski Sejmik Osób Niepełnosprawnych Centrum Informacyjno - Szkoleniowego dla osób niepełnosprawnych. Z porad prawnych Centrum, w 2010 roku, skorzystało około 100 osób,
  - „Akademię dla rodziców”, zadanie realizowane przez Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Okręgowy w Morągu, z projektu skorzystało 25 rodziców/opiekunów wychowujących niepełnosprawne dzieci,
  - Grupę wsparcia „Sursum corda” dla 26 osób wychowujących niepełnosprawne dzieci, prowadzoną przez Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Okręgowy w Morągu,
  - Cykl szkoleń i warsztatów „Wolontariusz osoby niepełnosprawnej” dla wolontariuszy oraz przedstawicieli organizacji i instytucji zajmujących się świadczeniem usług dla osób niepełnosprawnych, zorganizowane przez Stowarzyszenie Kulturalne „Viva art” w Elblągu.

Na podstawie art. 36 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2010 r. Nr 214 poz. 1407, z późn. zm.) Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, ze środków PFRON, zlecił w 2010 roku, 7 organizacjom pozarządowym, zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych:

- Stowarzyszeniu na Rzecz Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej i Osób Pokrzywdzonych w Wyniku Wypadków Komunikacyjnych "Promyk". Realizacja projektu „Włączeni w dialog” umożliwiła 30 dzieciom niepełnosprawnym rozwój umiejętności komunikacyjno – społecznych,
- Stowarzyszeniu Wspomagania Rozwoju Dzieci w Olsztynie zadanie pt. „Autonomiczność dzieci i młodzieży niepełnosprawnych”. W ramach projektu wsparciem objęto 72 osoby niepełnosprawne, co pozwoliło na zacieśnienie więzi rodzinnych, przyniosło „odciążenie” rodziców i opiekunów od codziennych obowiązków oraz przyczyniło się do ograniczenia marginalizacji życia niepełnosprawnych dzieci i ich rodzin,
- Polskiemu Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Biskupcu zadanie: „Krok ku samodzielności – treningi mieszkaniowe dla osób niepełnosprawnych intelektualnie”. Beneficjentami ostatecznymi było 45 osób niepełnosprawnych. Udział w zorganizowanych zajęciach projektu zwiększył ich zaradność życiową, nauczył pracy w zespole, samodzielności

- i większej dbałości o własne sprawy oraz stworzył okazję do aktywnego włączenia się tych osób w życie społeczności lokalnej,
- Polskiemu Związkowi Żeglarzy Niepełnosprawnych zorganizowanie „Kursu żeglarskiego”. Udział w szkoleniu żeglarskim, w grupie 21 osób niepełnosprawnych, stworzył jego uczestnikom możliwość nawiązania nowych kontaktów i więzi międzyludzkich, nauczyli się współdziałania w grupie, solidarności i odpowiedzialności,
  - Polskiemu Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Giżycku przedsięwzięcie: „Ja Obywatel – warsztaty aktywizujące społecznie dorosłe osoby niepełnosprawne”. Głównym celem zadania było zwiększenie możliwości aktywnego włączenia się w życie społeczne 20 osób niepełnosprawnych. Przeprowadzone warsztaty umożliwiły podniesienie poziomu kluczowych kompetencji społecznych, zdobycie wiedzy na temat organizacji życia społecznego, obowiązujących w nim norm i zasad oraz zmianę sposobu postrzegania osób niepełnosprawnych przez społeczeństwo,
  - Stowarzyszeniu Integracji Osób Niepełnosprawnych w Bartoszczycach zadanie: „Aktywnie i komunikatywnie - zajęcia dla osób z uszkodzeniami słuchu, mowy, z autyzmem i z niepełnosprawnością intelektualną”. Udział 25 osób niepełnosprawnych w poszczególnych formach wsparcia umocnił ich aktywną postawę oraz wzbogacił o nowe umiejętności społeczne i zawodowe,
  - Polskiemu Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Iławie zadanie: „Wsparcie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w dążeniu do samodzielnego funkcjonowania”. W ramach projektu, 44 osoby skorzystały z kompleksowej rehabilitacji w zakresie: rehabilitacji ruchowej, terapii psychologicznej, logopedycznej i terapii zajęciowej (indywidualnej i grupowej).

Na realizację w/w zadań przeznaczono środki w wysokości 293 197 zł. Podjęte działania umożliwiły szerszy udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i integrację ze środowiskiem, co wpłynęło na poprawę jakości życia tych osób i członków ich rodzin.

2. Znaczącym i skutecznym narzędziem w zakresie rozwoju form aktywnej integracji osób niepełnosprawnych, mającym na celu poprawę dostępu do zatrudnienia, jest Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013, a w szczególności Priorytet VII, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Wobec tych osób stosowane są instrumenty aktywnej integracji, w celu powrotu osób wykluczonych na rynek pracy oraz ich integracji ze społeczeństwem, poprzez przywrócenie zdolności lub możliwości zatrudnienia, uzyskanie wsparcia dochodowego oraz wyeliminowanie przeszkód napotykanych przez osoby i rodziny w dostępie do praw i usług społecznych, a przez to wspierających ich powrót do zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.

W ramach w/w działań, w 2010 roku, rozpoczęto finansowanie kilkuletnich projektów wspierających integrację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych:

- „Droga do aktywności”, projekt realizowany przez Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych w Bartoszczycach, umowa zawarta na okres od 01.09.2010 do 30.11.2011 roku, na kwotę 207 330,00 zł. Celem projektu jest aktywizacja społeczna i zawodowa 30 osób niepełnosprawnych,
- „Wyrównać szanse osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim”. Przedsięwzięcie, realizowane przez Fundację na rzecz integracji zawodowej, społecznej oraz rozwoju przedsiębiorczości VIA w okresie od 01.01.2010 do 28.02.2011 r., ma na celu poprawę zdolności do zatrudnienia na

otwartym rynku pracy 150 osób niepełnosprawnych, pozostających bez zatrudnienia. Na powyższe zadanie przeznaczono kwotę 1 797 955,65 zł,

- „Bądź aktywny – zainwestuj w siebie”. Projekt, na kwotę 408 960 zł, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ostródzie, skierowany do 30 kobiet i 20 mężczyzn zamieszkujących na terenie Powiatu Ostródzkiego,
- „Będę samodzielny”, projekt w ramach którego Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Olecku podjęło działania na rzecz 40 osób niepełnosprawnych, w celu zwiększenia ich umiejętności społecznych i zawodowych, niezbędnych do podjęcia pracy. Na ten cel przeznaczone zostały środki w wysokości 876 494 zł,
- „Integracyjny Klub Osób Niepełnosprawnych”, projekt realizowany przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kętrzynie, w okresie od 01.03.2010 r. do 28.02.2011 r. (kwota umowy: 94 493,87 zł). Podjęte działania mają na celu poprawę dostępu do zatrudnienia 15 osób, nieaktywnych zawodowo kobiet i mężczyzn niepełnosprawnych, zagrożonych wykluczeniem społecznym.

W 2010 roku przekazano także środki, w wysokości 828 310,64 zł, na realizację rozpoczętych w latach 2008-2009 niżej wymienionych projektów:

- „Dom Dobrej Nadziei – inicjatywa przeciwko wykluczeniu społecznemu i zawodowemu osób chorych i niepełnosprawnych psychicznie” – zrealizowana przez Parafię Ewangelicko – Augsburską w Piszcu. W treningach z umiejętności samoobsługi i zaradności życiowej, umiejętności społecznych i interpersonalnych oraz w zajęciach terapeutycznych (plastycznych, muzycznych, teatralnych, stolarskich, kulinarnych, z metaloplastyki) uczestniczyło 30 osób z chorobą psychiczną i niepełnosprawnością intelektualną,
- „Krok ku aktywności i integracji”. Projekt zrealizowany przez Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych w Bartoszycach, w partnerstwie z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Bartoszycach, objął wsparciem 51 osób niepełnosprawnych,
- „Otwieramy okno na świat – aktywizacja osób niepełnosprawnych” – zadanie zrealizowane przez Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Sprawniejsi” przy współpracy z klubem jeździeckim Champion. Uczestnikami były osoby dorosłe niepełnosprawne intelektualnie. W ramach projektu przeprowadzono treningi aktywności i kształtowania umiejętności (zajęcia na basenie dla 12 osób, taneczne z udziałem 16 osób, jazdy na łyżwach – 10 osób i pływania kajakami dla 6 osób niepełnosprawnych).
- „Centrum Aktywności Zawodowej i Społecznej – szansą dla osób niepełnosprawnych w powiecie szczycieńskim” – program realizowany przez Stowarzyszenie na Rzecz Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej i Osób Pokrzywdzonych w Wyniku Wypadków Komunikacyjnych „Promyk”. W ramach projektu prowadzono bezpłatne poradnictwo prawne, psychologiczne, psychospołeczne i zawodowe. Wsparciem objętych zostało 100 osób niepełnosprawnych.

Ponadto, w celu poprawienia usług związanych z aktywizacją społeczno-zawodową osób niepełnosprawnych w 2010 roku, zatrudniono we wszystkich powiatach województwa warmińsko-mazurskiego doradców ds. osób niepełnosprawnych, z czego w 19 – stu - w ramach projektów systemowych PCPR-ów.

W projektach realizowanych w ramach Priorytetu VII Programu Kapitał Ludzki, w latach 2008 – 2010, uczestniczyło łącznie 28 800 osób, w tym 2 934 to osoby niepełnosprawne.

b) działania samorządów powiatów:

Samorządy powiatów konsekwentnie realizują zasadę partnerstwa i współpracy w stosunku do organizacji pozarządowych. Z informacji powiatowych centrów pomocy rodzinie wynika, że w 2010 roku, samorządy powiatów, w ramach wdrażanych lokalnych programów na rzecz osób niepełnosprawnych, zleciły wykonanie zadań 53 organizacjom pozarządowym.

Zadania, dofinansowane w kwocie 5 757 814,38 zł, skierowane były do 6 894 osób niepełnosprawnych. Z roku na rok samorządy powiatów przeznaczają na ten cel coraz większe środki, co przedstawia poniższa tabela.

Zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zlecone organizacjom pozarządowym w latach 2008-2010.

Rok	2008	2009	2010
Liczba organizacji pozarządowych, którym powiaty zleciły realizację zadań na rzecz osób niepełnosprawnych	51	41	53
Kwota finansowania /dofinansowania	1 291 261,81	4 636 872,97	5 757 814,48
liczba osób korzystających w ramach w/w zadań	7 419	3 536	6 894

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA CELU:

Lp.	Nazwa wskaźnika	Liczba		
		2008	2009	2010
1.	Liczba biur/ punktów wolontariatu	51	56	40
2.	Liczba programów lokalnych i wojewódzkich na rzecz osób niepełnosprawnych opracowanych przy współpracy z organizacjami pozarządowymi	25	23	25
3.	Liczba opracowanych lokalnych programów i projektów szkoleń koordynatorów wolontariuszy na rzecz osób niepełnosprawnych	2	0	1
4.	Liczba organizacji, którym zlecono zadania w ramach wdrażania wojewódzkiego i lokalnych programów na rzecz osób niepełnosprawnych.	62	41	53
5.	Liczba projektów na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, finansowanych ze środków EFS, w ramach PO KL, których wykonawcą są organizacje pozarządowe	3	3	9

Podsumowanie i wnioski

Podsumowanie:

- coraz większa liczba dzieci niepełnosprawnych objętych jest wczesnym wspomaganie rozwoju,
- nie wszystkie powiaty realizowały lokalne programy na rzecz zdrowego stylu życia,
- wzrasta liczba akcji uświadamiających, zorganizowanych przez Policję, a także opracowanych programów szkoleniowych w przedszkolach i szkołach dotyczących bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz programów profilaktyki z zakresu BRD realizowanych w tych placówkach,
- sukcesywnie zmniejsza się liczba wypadków drogowych i liczba poszkodowanych w nich osób,
- odnotowano spadek wypadków w gospodarstwach rolnych i domowych,
- w dalszym ciągu nie we wszystkich powiatach województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonują placówki zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, ortopedyczny i wypożyczalni sprzętu pomocniczego,
- z roku na rok zwiększa się liczba obiektów służących rehabilitacji, które Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego dofinansował ze środków PFRON, co stworzyło osobom niepełnosprawnym lepsze warunki do kompleksowej rehabilitacji w miejscu zamieszkania,
- sukcesywnie wzrasta zainteresowanie programem STUDENT II, realizowanym przez PFRON, umożliwiającym osobom niepełnosprawnym zdobycie wyższego wykształcenia, co zwiększa ich szanse zatrudnienia na otwartym rynku pracy,
- wzrasta liczba opracowanych programów aktywnego pośrednictwa pracy i doradztwa zawodowego dla osób niepełnosprawnych,
- wzrasta liczba projektów POKL, współfinansowanych ze środków EFS, wspierających integrację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych, realizowanych przez organizacje pozarządowe, które umożliwiły nabycie nowych umiejętności, przywrócenie zdolności lub możliwości zatrudnienia, uzyskanie wsparcia dochodowego oraz wyeliminowanie przeszkód napotykanych przez te osoby i ich rodziny w dostępie do praw i usług społecznych, wspierających ich powrót do zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej,
- maleje liczba zakładów pracy chronionej w województwie warmińsko-mazurskim, a także liczba zatrudnionych w nich osób niepełnosprawnych,
- w 2010 roku wzrosła liczba podjęć przez osoby niepełnosprawne pracy na otwartym rynku, natomiast mniej osób podjęło pracę na rynku chronionym,
- systematycznie maleje liczba mieszkań dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, z uwagi na niewystarczające środki w stosunku do potrzeb,
- zmalała liczba biur/punktów wolontariatu oraz wolontariuszy działających na rzecz osób niepełnosprawnych, a także maleje zaangażowanie powiatów w organizowanie szkoleń koordynatorów pracy wolontariuszy na rzecz tych osób.

Wnioski:

W celu poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych województwa warmińsko-mazurskiego należy:

- inicjować tworzenie programów promujących zdrowy styl życia, w szczególności w powiatach na terenie których nie są one realizowane,
- promować tworzenie punktów sprzedaży i wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego i środków pomocniczych, w tym na terenie powiatów, w których nie funkcjonują tego rodzaju placówki,
- podejmować działania zmierzające do zwiększenia dostępu niepełnosprawnych uczniów do edukacji, w tym do przedszkoli i szkół ogólnodostępnych:
  - zweryfikować dane o przedszkolach, szkołach specjalnych i ogólnodostępnych funkcjonujących na terenie województwa warmińsko-mazurskiego oraz liczbę uczęszczających do nich niepełnosprawnych dzieci i młodzieży, co pozwoli na ocenę struktury edukacji powszechnej i specjalnej,
  - zbadać stopień przystosowania szkolnictwa masowego do potrzeb edukacyjnych niepełnosprawnych dzieci i młodzieży na każdym poziomie edukacyjnym,
  - w szerszym stopniu wykorzystywać środki EFS, w ramach Priorytetu IX Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, na realizację projektów na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych tych osób,
- zintensyfikować działania, mające na celu aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych, poprzez:
  - inicjowanie organizowania debat na poziomie powiatów (z udziałem lekarzy-orzeczników, pracodawców, osób niepełnosprawnych i całego społeczeństwa) na temat aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych,
  - promowanie dobrych praktyk w zakresie zatrudniania osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy,
  - zastosowanie indywidualnych rozwiązań, w tym możliwość wykonywania pracy w miejscu zamieszkania, np. popularyzowanej obecnie telepracy. Sposób ten stosowany wcześniej jako praca chałupnicza, powiązana ze spółdzielnią inwalidów, unowocześniony jest poprzez użycie środków technicznych, umożliwiając również wykonywanie przez osoby niepełnosprawne pracy umysłowej w wielorakich specjalnościach (księgowość, doradztwo, projektowanie i inne),
- inicjować dokonanie zmian zapisów w orzeczeniach ZUS do celów rentowych, dyskryminujących osoby niepełnosprawne jako potencjalnych pracowników, w celu zwiększenia szans osób niepełnosprawnych na rynku pracy,
- kontynuować działania, z udziałem środków PFRON, w celu rozszerzenia infrastruktury służącej rehabilitacji osób niepełnosprawnych,
- zintensyfikować, w ramach obchodów w 2011 r. Europejskiego Roku Wolontariatu, działania promujące wolontariat, w celu zwiększenia liczby punktów/biur wolontariatu na terenie naszego województwa oraz liczby wolontariuszy działających na rzecz osób niepełnosprawnych,

- promować działania w obszarze ekonomii społecznej (w tym tworzenie spółdzielni socjalnych, KIS-ów, CIS-ów), zmierzające do aktywizacji zawodowej i integracji społecznej osób niepełnosprawnych, które są szczególnie narażone na społeczne wykluczenie,
- w szerszym zakresie wykorzystywać środki z EFS w ramach „Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”, w celu podwyższenia aktywności zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.